

Il bambino ha

la realtà e la fantasia

cento lingue

la scienza e l'immaginazione

Kreativ lek ~

cento mani

Gestaltningsförslag i Reggio Emilias anda

cento pensieri

Creative play – design in the spirit of Reggio Emilia

cento modi di

il cielo e la terra

Anna Heimann & Catharina Stenmo

di giocare e di

la ragione e il sogno

cento sempre

sono cose

Il bambino ha
cento lingue
cento mani
cento pensieri
cento modi di
pensare
di giocare e di
parlare
cento sempre
cento

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap, LTJ

<i>Författare</i>	Anna Heimann & Catharina Stenmo
<i>Titel</i>	Kreativ lek – Gestaltningförslag i Reggio Emilias anda
<i>Engelsk titel</i>	Creative play – design in the spirit of Reggio Emilia
<i>Program</i>	Kursblock trädgårdsdesign
<i>Huvudområde</i>	Landskapsplanering
<i>Nyckelord</i>	Utemiljö, barn, Reggio Emilia, rum, rumslighet, kreativitet, förskola

<i>Handledare</i>	Märit Jansson
<i>Bitr. handledare</i>	Petra Thorpert
<i>Examinator</i>	Gunilla Lindholm
<i>Kurskod</i>	EX0381
<i>Kurstitel</i>	Kandidatarbete i trädgårdsdesign

<i>Omfattning</i>	15 hp
<i>Nivå/fördjupning</i>	G2E (tidigare C-nivå)
<i>Utgivningsort</i>	Alnarp
<i>Månad, år</i>	Mars, 2010
<i>Serie</i>	Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

<i>Omslagsbilder</i>	Anna Heimann
<i>Baksidesbild</i>	Catharina Stenmo
<i>Fotografier</i>	(där inget annat angives) Anna Heimann

Kandidatarbete inom trädgårdsingenjörsprogrammet
© 2010 Anna Heimann & Catharina Stenmo

*Il bambino ha
cento lingue
cento mani
cento pensieri
cento modi di
pensare
di giocare e di
parlare
cento sempre
cento*

FÖRORD

Detta kandidatarbete är skrivet inom kursblock design och omfattar 15 hp inom ämnet Landskapsplanering.

Arbetet är utfört vid Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp under januari-mars 2010.

Tack!

Märit Jansson för god handledning

Petra Thorpert för vägledning av gestaltningsförslaget

Katarina Pahmp för översättning och Mary McAffe för granskning av sammanfattningens engelska version

Agneta Wendesten & Kristina Hedvall-Larsson för att vi har fått använda era fotografier i arbetet

Alnarp, 17 mars 2010

Anna Heimann

Catharina Stenmo

SAMMANFATTNING

Bakgrunden till detta kandidatarbete är att förskolan Rida Ranka i Lund, hade en förfrågan om att få hjälp med sin utemiljö. Förskolan arbetar efter pedagogiken Reggio Emilia och personalen ville att gestaltningen av utemiljön skulle knyta an till pedagogiken.

Syftet med arbetet har varit att utarbeta idéer för utformning av barns utemiljö. Dessa idéer har utvecklats till sju "rum" eller rumsliga ytor med olika teman inspirerade av Reggio Emilia-pedagogiken. Målet med detta arbete blev således att hitta en gestaltning som både fungerar på denna specifika plats och med den pedagogik som förskolan har.

Metoden har bestått i att på plats samtala med personalen på förskolan och göra fotodokumentation av utemiljön inför arbetet. En enkät skickades till förskolan med frågor rörande utemiljön. Svaren har varit viktiga och har legat till grund för vårt gestaltningsförslag. Vi har studerat bland annat litteratur i ämnet Reggio Emilia författad av pedagogikens svenska föregångare Karin Wallin. Dessutom har vi besökt BUS (Barn- och ungdomssjukhuset) i Lund och fick ta del av den plan som ligger till grund för deras kreativa utemiljö anpassad för barn.

Avgränsningen har varit att vi gjort ett specifikt gestaltningsförslag till en förskola som arbetar efter Reggio Emilia pedagogik.

Ett av de viktigaste grundelementen inom pedagogiken Reggio Emilia är att barn ses som kompetenta människor med över hundra olika "språk" och uttryckssätt. För att inte sätta för snäva gränser kring barnen och beröva dem deras uttryckssätt, vill denna pedagogik skapa en kreativ miljö där

barnen kan utveckla sina "hundra språk". Det handlar om att de vuxna ska observera barnens sätt att ta sig an problem och vägleda vid behov. Loris Malaguzzi, som är Reggio Emilia-pedagogikens "fader", uttrycker sig så här i boken *Exemplet Reggio Emilia*: "Handens och huvudets lärande ska föras samman, forskande och företagande hör ihop, teori och praktik är en helhet"

Inom Reggio Emilia-pedagogiken anser man att miljön är lika viktig som pedagogerna och barnen själva. Man talar om de "tre pedagogerna". Miljön utgörs främst enligt litteraturen av inomhusmiljön där bland annat ateljén och piazzan är viktiga inslag. Här uppmuntrar man barnens bildspråk och dialog till att utvecklas på flera olika sätt. Vi har hämtat inspiration från bland annat Reggio Emilia-pedagogikens inomhusmiljö för att arbeta fram idéer till rumsliga ytor för utomhusmiljö. De rumsliga ytorna eller "rummen" realiserar vi i vårt gestaltningsförslag. Dessa "rum" ska även kunna tillämpas på andra förskolors utemiljö med andra pedagogiska inriktningar där den kreativa leken, liksom hos Reggio Emilia-pedagogiken, får stort utrymme.

SUMMARY

This degree project arose out of a request made by the preschool Rida Ranka in Lund for help with their outdoor environment. The preschool uses the Reggio Emilia teaching method and wanted the design of the outdoor environment to reflect this method.

The main aim of the degree project was to create a set of 'rooms' to be used in the design of the outdoor environment for children. A secondary aim was to produce a design that could be used at the school in combination with the teaching approach.

We began the work by talking with the staff at the preschool and taking photos, to record the status of the existing outdoor environment. Staff members were asked to fill out a questionnaire about the environment. The results of this questionnaire were very important and were used as a basis for the design proposal. We studied some literature on the subject of the Reggio Emilia method written by the Swedish predecessor Karin Wallin. We also visited the BUS, children's hospital, in Lund and were allowed to study the plans behind their environment which was created especially for children.

The limitation to this project is that we have created a specific design for a preschool working with the Reggio Emilia teaching method.

One of the most important factors of the Reggio Emilia method is that children are regarded as competent human beings with more than a hundred different 'languages' and ways of expression. In order to avoid limiting children and thus depriving them of their ways of expression, this method aims to provide a creative environment in which children can develop their hundred 'languages'.

The adults need to be able to observe the ways in which the children approach problems and guide them when necessary. In his book *The Example Reggio Emilia*, Loris Malaguzzi, the founder of the Reggio Emilia teaching method states that: "The learning of the hand and the head shall be brought together, research and undertaking belong together, theory and practice are one"

Within the Reggio Emilia teaching method, the environment is regarded as being as important as the teachers and children themselves – the 'three teachers'. This environment consists primarily of an indoor environment, in which a studio and a courtyard (piazza) are important parts. Here, the children's imagery and dialogue can be encouraged to progress in many different ways. When creating our design for the outdoor environment, we were inspired by the literature and the indoor environment described in the Reggio Emilia method to create a series of outdoor 'rooms'. This 'room' design can also be applied to the outdoor environment of preschools with other teaching methods, giving children much space for the creative playfulness that characterises the Reggio Emilia method.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	3
Sammanfattning	4
Summary	5
Inledning	7
Bakgrund	7
Syfte och mål	7
Material och metod	8
Avgränsningar	8
Pedagogiken Reggio Emilia	9
Historisk bakgrund	9
Dikt av Loris Malaguzzi	11
De hundra språken	13
Lära och forska	14
Miljön som pedagog	15
Barnen och utemiljön	16
"Rum i rummet" - inspiration	18
De sju "rummen"	19
Ateljé – skapande	19
Experimentrum – forskande	20
Miljörum – kretslopp	21
Piazza – möte & dialog	21
Sinnenas rum – sinnliga upplevelser	22

Upptäckarrum – perspektiv & seende	22
Välkomstrummet – trygghet & välkomnande	22
Gestaltningen – förskolan Rida Ranka	23
Nulägesbeskrivning omgivning	23
Nulägesbeskrivning tomten	24
Gestaltningsförslaget	26
Gestaltningens sju "rum"	30
Diskussion	37
Litteraturförteckning	38
Bildförteckning	39
Bilaga 1	41
Illustrationsplan	41
Bilaga 2	42
Förklaringar till illustrationsplan	42
Bilaga 3	43
Växtlista	43
Bilaga 4	44
Material & utförande	44
Bilaga 5	47
Enkät	47

INLEDNING

BAKGRUND

Inom den italienska daghems- och förskolepedagogiken Reggio Emilia talar man om de tre pedagogerna: de anställda pedagogerna, barnen och miljön.¹ Pedagogerna ger barnen stöd och vägledning i den dagliga verksamheten. Barnen lär sig samarbeta och hjälper varandra i kunskapssökande och med problemlösning. Miljön barnen vistas i ska vara stimulerande och föränderlig². Genom att studera pedagogikens centrala begrepp kan vi få förståelse för de uttryckssätt som är dess särdrag. Litteraturen inom ämnet Reggio Emilia refererar främst till inomhusmiljö. I detta kandidatarbete vill vi undersöka om och hur man kan skapa en utomhusmiljö som är förenlig med pedagogikens synsätt. Vi ser det som en utmaning att få konkretisera Reggio Emilia-pedagogikens grundbegrepp i sju "rum"³, eller rumsliga ytor vilka ska kunna ligga till grund vid utformning av barns utomhusmiljö. Inom RE⁴ talar man om "Reggio's regnbåge". Den kan tolkas som mångfald och liksom regnbågens färger är "rummen" sju till antalet.

¹ Gedin & Sjöblom, 1995, sid 108.

² Gedin & Sjöblom, 1995, sid 107.

³ Ordet "rum"/"rummen" i arbetet är synonymt med *punkter* eller *kriterier*, som vägledning vid utformning av utemiljö inom Reggio Emilia. "Rumsliga ytor" förekommer i texten, då som variation till ordet "rum".

⁴ Reggio Emilia-pedagogiken benämns härafter som "RE" eller endast "pedagogiken" i texten.

I trädgårdssammanhang talar man ofta om att skapa rumslighet i trädgården. Detta för att till exempel ta ner skalan på en stor yta eller för att göra en liten yta "större" genom att begränsa betraktaren från att omedelbart överblicka ytan. Man skapar på så sätt mindre rum i trädgårdsrummet. Med detta i tankarna har vi valt att kalla de utarbetade gestaltningsidéerna för just "rum". De rumsliga ytorna utformas så att de kan tillämpas på förskolor även utanför RE. För att realisera de utarbetade "rummen" gör vi ett gestaltungsförslag. Målet för gestaltningen är en förskola i Lund, med inriktning mot RE, men utan någon uttalad utformning av utemiljön i pedagogikens anda.

SYFTE OCH MÅL

Syfte med arbetet är att ta reda på om och hur man kan tillämpa synsätt och grundbegrepp inom RE på utemiljö i anslutning till förskolor. Detta gör vi genom att utforma ett antal rumsliga idéer för utemiljö, även kallade "rum", inspirerade av pedagogikens synsätt. Dessa "rum" ska ses som ett hjälpmedel till utformning av barns utemiljö. Målet med arbetet är att göra ett gestaltungsförslag till utemiljön åt en befintlig förskola med hjälp av dessa "rum".

MATERIAL OCH METOD

Detta kandidatarbete baseras främst på litteraturstudier i ämnet RE. Karin Wallin, som har författat många böcker inom RE, ses som föregångare för pedagogiken i Sverige. Litteraturen av Wallin som vi har använt oss av är främst skriven som dialoger mellan författaren och pedagoger samt barn och pedagoger på olika daghem i Italien. Detta är ingen ren facklitteratur, men uttryckssättet stämmer överrens med RE's synsätt. Det levande språket i dialogen kan ge ytterligare en dimension och förståelse för pedagogiken – ett slags passivt "deltagande" i RE's vardag.

Litteraturstudierna av RE är betydelsefulla för arbetet i avseende att arbeta fram de sju "rummen", framför en djupgående presentation av pedagogiken. Studierna ska leda till förståelse för pedagogikens särdrag och insikt om hur miljön, den tredje pedagogen⁵, används inom densamma. I litteraturen vi har arbetat med finns inga planer eller anvisningar över hur utomhusmiljön inom RE ser ut. Vi vill därför undersöka om och hur pedagogiken berör utomhusmiljöns utformning.

Andra viktiga källor för inspiration och drivkraft är platsbesök, inventering och fotodokumentation. Ett första platsbesök gjordes i slutet av oktober. Samtal med personalen på förskolan gav en liten inblick i pedagogiken och vad personalen ville få ut av arbetet. Innan dess gjordes även ett informellt besök den 4 oktober, med syfte att fotodokumentera förskolans tomt och omgivningarna medan växtligheten ännu var grön. Detta har varit till stor hjälp

⁵ Gedin & Sjöblom, 1995, sid 108.

för oss under arbetet med gestaltningsförslaget. Den 18 januari ordnades ännu ett informellt besök på förskolan med syfte att ytterligare undersöka förskolans inom- och utomhusmiljö samt omgivningen. Endast en översiktlig inventering har gjorts då det karaktärsbildande växtmaterialet inte utgjordes av någon större mängd arter. Många örtartade växter hade vid tiden för inventeringen vissnat bort och har inte haft någon större betydelse för gestaltningsförslaget.

En enkät med frågor kring nyttjandet av förskolans utemiljö skickades till personalen via e-post. Detta för att lyfta fram de viktigaste behoven och önskemålen för utemiljön. Svaren från enkäten har fungerat som en inspirationskälla vid utformningen av gestaltningsförslaget.

Inför arbetet med gestaltningsförslaget ville vi inspireras genom att göra ett antal studiebesök i miljöer utformade för barn. Men på grund av den snörika vintern i år har vi endast kunnat besöka utemiljön på BUS, Barn- och Ungdomssjukhuset i Lund.

AVGRÄNSNINGAR

De sju "rummen" vi har arbetat fram är inte statiska och ska ej ses som regler, utan som inspiration för utformning av barns utemiljö. Vi begränsar oss till att tillämpa idéerna kring de rumsliga ytorna på den förskola som vi har besökt och som initierade oss till detta kandidatarbete.

PEDAGOGIKEN REGGIO EMILIA

HISTORISK BAKGRUND

Italien styrdes av diktatorn Benito Mussolini och fascisterna från 1920-talet⁶ fram till 1943. År 1940 allierade Mussolini sig med Tyskland och Japan och bildade de så kallade axelmakterna även kallad tremaktpakten. 1943 kapitulerade axelmakternas styrkor i Nordafrika och lite senare störtades Mussolini. Italien kapitulerade och tyskarna fick kontroll över Nord- och Mellanitalien.⁷ Under åren 1943-45 var Italien ett av de värst krigsdrabbade länderna i Europa⁸.

Motståndsrörelsen av antifascister bildades omkring 1943. Trots att de led stora förluster i kampen mot nazisterna, höll de ut och blev räddningen för flera städer i norra Italien. Bland andra Milano och Turin var städer som räddades från att förstöras av retirerande tyskar⁹. Den 25 april 1945 tog andra världskriget slut och firas idag som Europas och Italiens befrielsedag. Efterkrigsdepressionen låg tung över befolkningen då Italien drabbats hårt av krigets fasor. Trots detta fanns en spirande framtidstro. Nu kunde man lägga kriget bakom sig och börja se framåt.

I regionen Emilia Romagna (Bild 1) satte befolkningen omedelbart igång med att bygga upp sitt samhälle fyllda med framtidstro och tron på demokrati. Nu

valde man att lägga all energi på barnen och tegelsten för tegelsten hjälptes byborna åt för att bygga den nya förskolan i byn Cella utanför staden Reggio Emilia. Man återanvände tegel från sönderbombade hus och det järnskrot som tyskarna lämnade efter sig i form av bland annat stridsvagnar blev till en ekonomisk grundplåt då det såldes. Förskolan fick namnet "XXV APRILE" (25 april) till minne av krigets slut.¹⁰

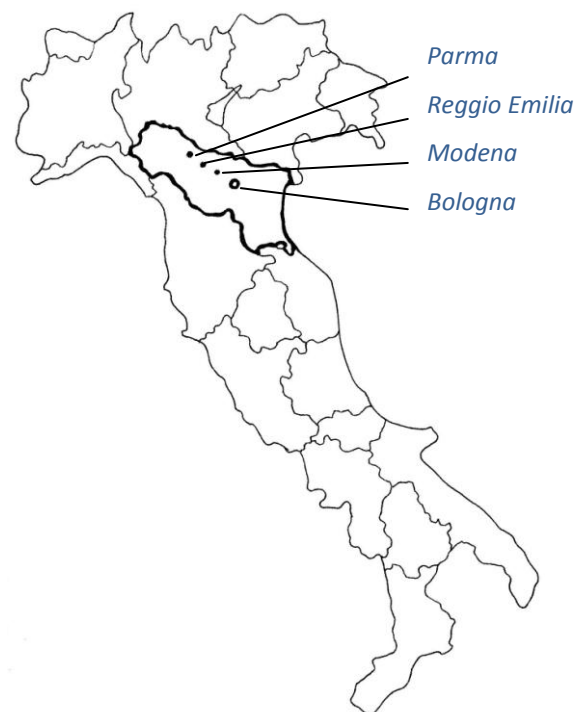

BILD 1. SKISS ÖVER FASTLANDET ITALIEN MED REGIONEN REGGIO EMILIA OCH DE STÖRSTA STÄDERNA UTMÄRKTA
SKISS: ANNA HEIMANN

⁶ Bra böckers lexikon 2000, 1997, band 12.

⁷ <http://www.ne.se/andra-världskriget>

⁸ Bra böckers lexikon 2000, 1997 band 12.

⁹ Lintner, 1999.

¹⁰ Wallin, 1996.

En man vid namn Loris Malaguzzi hade hört talas om daghemsbygget och tog sig ut till byn på sin cykel. Han var folkskolelärare och utbildad psykolog. Loris var en av Italiens första fria psykologer då han hade utbildat sig under fascisttiden när sådana studier var förbjudna. Han blev berörd av människorna i byn Cella, deras mod och hängivenhet, så till den grad att han ställde sina tjänster till förfogande helt gratis. Han blev Reggio Emilia-pedagogikens "fader". Hans paroll var: "Barn har hundra språk och rättighet att uttrycka dem alla". I Italien har alltid katolska kyrkan stått för barnomsorgen. Ända fram till år 1960 fanns det en lag som förbjöd alla andra organisationer än kyrkan att driva daghem. Det dröjde fram till år 1963 innan kommunen Reggio fick ta över ansvaret för de daghem som dykt upp här och var i regionen under liknande omständigheter som det i Cella. Loris Malaguzzi blev samma år kommunal barnomsorgschef. Det var också först på 60-talet som kvinnorna i Reggio tog sig ut på arbetsmarknaden så det var verkligen för barnens skull daghemmen uppstod, inte för att möta upp arbetsmarknadens krav på tillsyn.¹¹

¹¹ Wallin, 1996.

(svensk version)¹²

*Ett barn
är gjort av hundra*

*Barnet har hundra språk
hundra händer
hundra tankar
hundra sätt att tänka
att leka och att tala på
hundra alltid hundra
sätt att lyssna
att förundra att tycka om
hundra lustar
att sjunga och förstå
hundra världar
att upptäcka
hundra världar
att uppfinna
hundra världar
att drömma fram*

*Ett barn har hundra språk
(och därtill hundra hundra hundra)
men berövas nittionio.
Skolan och kulturen
skiljer huvudet från kroppen.*

*Man ber barn;
att tänka utan händer
att handla utan huvud
att lyssna men inte tala
att begripa utan glädjen i
att hänföras och överraskas
annat än till påsk och jul.*

*Man ber dem:
att bara upptäcka
den värld som redan finns och
av alla hundra
berövar man dem nittionio*

*Man säger dem:
att leken och arbetet
det verkliga och det inbillade
vetenskapen och fantasin
himlen och jorden
förnuftet och drömmarna
är företeelser
som inte hänger ihop.*

*Man säger dem:
att det inte finns hundra
Men barnet säger:
Tvärtom, det är hundra som finns*

¹² Wallin, 1996. Inledningen (s 9,10)

(italiensk version)¹³

*Il bambino
é fatto di cento.*

*Il bambino ha
cento lingue
cento mani
cento pensieri
cento modi di pensare
di giocare e di parlare
cento sempre cento
modi di ascoltare
di stupire di amare
cento allegrie
per cantare a capire
cento mondi
da scoprire
cento mondi
da inventare
cento mondi
da sognare.*

*Il bambino ha
cento lingue
(e poi cento cento cento)
ma gliene rubano novantanove.
La scuola e la cultura
gli separano la testa dal corpo.*

*Gli dicono:
di pensare senza mani
di fare senza testa
di ascoltare e di non parlare
di capire senza allegrie
di amare e di stupirsi
solo a Pasqua e a Natale.*

*Gli dicono:
di scoprire il mondo che già c'è
e di cento
gliene rubano novantanove.*

*Gli dicono:
che il gioco e il lavoro
la realtà e la fantasia
la scienza e l'immaginazione
il cielo e la terra
la ragione e il sogno
sono cose
che non stanno insieme.*

*Gli dicono insomma
che il cento non c'è.
Il bambino dice:
invece il cento c'è.*

Louis Mahfouz.

¹³ Edwards, Gandini & Forman, 1998, s. 2.

DE HUNDRA SPRÅKEN

Loris Malaguzzi beskrev sin idé kring pedagogik inom barnverksamhet som en ständig pågående process och hade svårt att ange några kriterier för den. Dikten av Malaguzzi (sid 11) förmedlar pedagogikens grundtankar utan att sätta upp ramar och regler. Pedagogiken inom Reggio Emilia handlar mer om förhållningssätt till barn och deras utveckling än om att tillämpa någon särskild metod.¹⁴ I boken *Exemplet Reggio Emilia*, uttrycker Malaguzzi sig så här: "Handens och huvudets lärande ska föras samman, forskande och företagande hör ihop, teori och praktik är en helhet"¹⁵.

Förändring är ett ledande ord inom pedagogiken och inbegriper såväl barnen och pedagogerna som den omgivande miljön och världen. Man vill visa på det föränderliga inom människan, men också utanför, i hennes omgivning. Detta speglas i det dagliga pedagogiska arbetet med barnen, genom en medveten påverkan från pedagogerna. Barnen är grunden till sin egen utveckling och uppmuntras till upptäckt och utforskning i det stora och det lilla perspektivet.¹⁶ De lär sig använda alla sinnen och att bearbeta information med hjälp av sin erfarenhet för att införliva kunskap. För kunskap kan man inte ge, den är personlig, kan man läsa i boken *Ett barn har hundra språk*¹⁷. Det är alla de "hundra språken" man vill inspirera barnen till att använda för att se världen som en helhet. Genom att inte

¹⁴ Gedin & Sjöblom, 1995.

¹⁵ Brulin & Emriksson, 2005, sid 22.

¹⁶ Wallin, Maechel & Barsotti. 1981.

¹⁷ Wallin, Maechel & Barsotti. 1981.

skilja på konst, vetenskap, kropp, själ och fantasi skapas sammanhang som ger barnen djupare förståelse av sin omgivning.¹⁸ RE använder sig i stor utsträckning av bildform och varje italiensk RE verksamhet hyser en ateljé (Bild 2) och en anställd ateljérista.¹⁹

BILD 2. ATELJÉ PÅ DAGHEM I ITALIEN (BESKUREN)
GEDIN & SJÖBLOM, 1995. S 108.

¹⁸ Gedin & Sjöblom, 1995.

¹⁹ Wallin, Maechel & Barsotti. 1981.

LÄRA OCH FORSKA

Utmärkande för pedagogiken är att det huvudsakliga lärandet handlar om att involvera barnen i långtidsprojekt.²⁰ Det rör sig om olika teman som barnen och pedagogerna utarbetar tillsammans, och med vilka barnen arbetar en längre period, ibland under en hel termin. Man talar om att barnen forskar; som att följa ett naturligt kretslopp eller att experimentera fram en regnbåge med hjälp av ett prisma, vatten och ljus. Detta ger dem en chans att studera och undersöka fenomen och objekt i både detalj och i ett större perspektiv. När barnen sedan återger sina projekt i bild²¹ ger detta

BILD 3. BILDSKAPANDE HJÄLPER BARNEN ATT FÖRANKRA KUNSKAP
WALLIN, MAEHEL & BARSOTTI. 1981. S 36

²⁰ Edwards, Gandini & Forman, 1998.

²¹ Wallin, Maechel & Barsotti, 1981.

ytterligare en dimension åt lärandet och hjälper till att förankra kunskapen (Bild 3). Det primära med temaarbetet är processen. Resultatet är sekundärt, det dekorativa. Barnen lär sig också att uttrycka abstrakta företeelser såsom doft, smak och ljud (Bild 4) i sina teckningar.²²

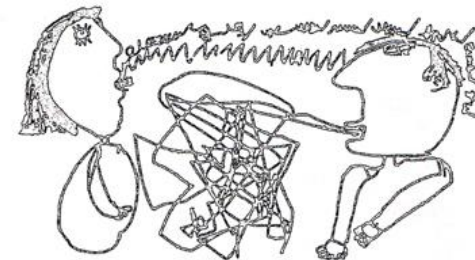

BILD 4. BARNEN LÄR SIG ATT UTTRYCKA TAL I BILD
WALLIN, 1996. S 16

Dokumentationen av barnens arbete inom RE är lika viktig som barnens egen arbetsprocess. Det ger pedagogerna en möjlighet att följa barnens vägar till lärandet men också tillfälle att studera sig själva och utvärdera sitt arbete. Med hjälp av anteckningar, ljudupptagning, foto- och videodokumentation kan föräldrar och blivande pedagoger ta del av konkreta fakta och pedagogerna kan ställa krav gentemot beslutsfattare. Barnens vistelse på daghem och förskola ses inom RE som en förberedelse inför den mediepåverkan samhället utövar och ska inte fungera som ett slags förvaring eller tidsfördriv.²³

²² Gedin & Sjöblom, 1995.

²³ Gedin & Sjöblom, 1995.

MILJÖN SOM PEDAGOG

Inom RE hänvisar man till de tre pedagogerna²⁴. Dessa utgörs av pedagogerna själva, barnen och miljön. Pedagogerna stimulerar barnen till reflektion samt utmanar, lyssnar och stöder dem i sina val (Bild 5). Barnen i sin tur lär sig att samarbeta, kommunicera och lyssna på varandra. De ser tillfredsställelse i att söka och tillgodogöra sig nya kunskaper. Miljön, den tredje pedagogen, är minst lika viktig som de två förra. Främst är det inomhusmiljön man refererar till inom RE. Den är färgrik, ljus och fylld av barnens alster som skulpturer och teckningar. Pedagogerna tar ibland hjälp av föräldrarna för att skapa en intressant och stimulerande miljö åt barnen.²⁵ Utomhusmiljön används i stor utsträckning men främst genom inhämtande av inspiration. Barnen lär sig att observera såväl detaljer som helheter i utemiljön inför olika temaprojekt.²⁶ Naturliga föremål som kottar, stenar och löv plockas av barnen men även det som vuxna kan se som "skräp"²⁷ kan komma till användning i olika projekt. Generellt finns det inga planer eller anvisningar över hur en utomhusmiljö ser ut inom RE. Man använder den, men den har inte samma medvetna utformning som man arbetar med i inomhusmiljön.

BILD 5. PEDAGOGERNA STIMULERAR BARNEN TILL REFLEKTION
WALLIN, MAEHEL & BARSOTTI, 1981. S 113

²⁴ Gedin & Sjöblom, 1995, sid 108.

²⁵ Gedin & Sjöblom, 1995.

²⁶ Wallin, Maechel & Barsotti, 1981.

²⁷ Norén-Björn, Mårtensson & Andersson, 1993.

BARNEN OCH UTEMILJÖN

Hur barn och vuxna rör sig i en miljö skiljer sig tydligt. Medan vuxna ofta rör sig mot medvetna mål, rör sig barnen till synes mer oplanerat.²⁸ Redan i tidig ålder bidrar barns rörelse i den omgivande miljön till grundläggande kroppsliga och kognitiva lärdomar.²⁹ De lär sig hela tiden genom rörelse och de intryck som bearbetas under vägen. Barnen stannar upp, går vidare eller tillbaka och under hela tiden samarbetar barnens sinne, tanke och kropp för att förstå sin omgivning. De har således en starkare upplevelse av omgivningen än vuxna och aspekter som ljus, färg och form i miljön skapar beständiga intryck. En miljö måste hysa stimulerande egenskaper, annars tröttnar både barn och vuxna på den. Den ska inge trygghet men samtidigt innehålla utmaningar för barnen att ta sin an. Nya intryck och erfarenheter leder till barns utveckling och erfarenhet som de använder sig av i utforskning av nya miljöer.³⁰

Naturen hyser den dynamik och variation som en stimulerande utemiljö kräver (Bild 6). Barnen har en naturligt starkare relation till naturmiljö än många vuxna. Den naturliga miljön leder till en friare lek och dess skiftningar i färg, form, temperatur och ljus utmanar och inspirerar barnen.³¹ Den ständiga förändringen som omger oss i både stads- och naturmiljö utgör en

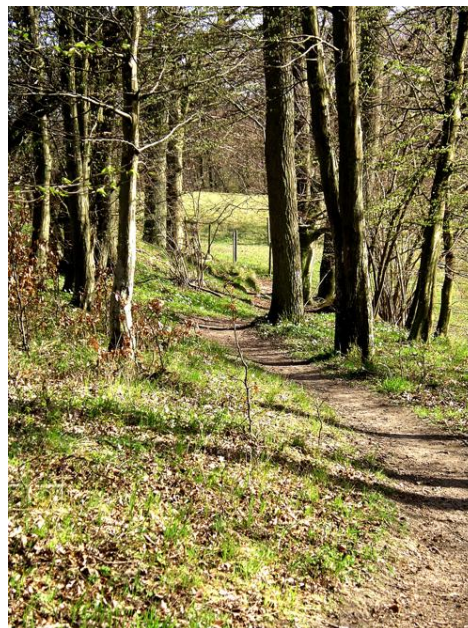

BILD 6. NATUREN UTMANAR OCH INSPIRERAR

essentiell del i verksamheten inom RE³². Barn som vistas i naturområden utvecklar sin kreativitet, nyfikenhet³³ och skaparlust.³⁴

En bra miljö för barn ska inte vara "färdigskapad" eller för "städad". En ängslig miljö med träd och buskar att leka i är att föredra framför tillrättalagda lektytor med redskap. Element som vatten, sandlådor och ätliga frukter tillför kvalitet till miljön.³⁵ Storleken på lekytan

bör vara väl tilltagen och om lekredskap används ska dessa placeras i anslutning till vegetation.³⁶ Miljön ska omfatta delar och detaljer som barnen själva kan vara med om att utforma på sitt sätt. Det handlar om att åstadkomma en balans i utemiljön genom att skapa olika ytor och rum för all typ av lek. Den lugna leken med ett eller få barn kräver en mer skyddad plats

²⁸ Norén-Björn, Mårtensson & Andersson, 1993.

²⁹ Grahn, 1991.

³⁰ Norén-Björn, Mårtensson & Andersson, 1993.

³¹ Norén-Björn, Mårtensson & Andersson, 1993.

³² Wallin, Maechel, Barsotti, 1981.

³³ Grahn, 1991.

³⁴ Norén-Björn, Mårtensson & Andersson, 1993.

³⁵ Grahn, 1991.

³⁶ Lenninger & Olsson, 2006.

på mindre yta än vad en livligare lek med större barngrupp gör. Barn behöver gömställen (Bild 7) att dra sig tillbaka i, för att fantisera om världen "utanför"³⁷. En hörna i ett glest buskage kan med enkla medel bli en spännande koja. Med hjälp av växtlighet kan avskärmning skapas och det leder också till att man förnimmer helheten som större då man inte omedelbart får överblick över miljön. En blandning av vegetation, kuperad terräng och öppna ytor gynnar barns kreativa lek.³⁸

BILD 7. GÖMSTÄLLE

³⁷ Norén-Björn, Mårtensson & Andersson; 1993; Lenninger & Olsson, 2006.

³⁸ Lenninger & Olsson, 2006.

"RUM I RUMMET" - INSPIRATION

Inomhusmiljön (Bild 8) på en italiensk RE förskola är ofta väl genomtänkt och har vissa element som återkommer. Det förekommer till exempel alltid en ateljé (Bild 2 sid 13) i förskolan, ofta centralt placerad då en av stöttepelarna inom pedagogiken³⁹ är just utveckling av barnens "hundra språk". Piazzan⁴⁰ är också ett stående inslag i inomhusmiljön och symbol för människors möten och för den viktiga dialogen.⁴¹ Eftersom det inte finns någon tydlig idé för utomhusmiljön, har vi valt att inspireras av inomhusmiljön och pedagogiken till gestaltningen utomhus.

Inom RE talar man om miljön, som nämnts tidigare i detta arbete, som en av de tre pedagogerna⁴² och något som det ofta talas om är uttrycket "rum i rummet".⁴³ Samtidigt som man vill ha en öppen och överskådlig miljö vill man också att barnen ska kunna finna små vrår, rum, där de kan leka ensamma i avskildhet eller med sin "bästis".⁴⁴ Pedagogiken strävar efter att, som vi tidigare tagit upp, förena vetenskap, konst, fantasi, kropp och själ. Man vill att barnen ska utveckla alla sina "hundra språk" och uppmuntrar till upptäckarglädje, forskariver, nyfikenhet och förundran.⁴⁵ Denna strävan har vi också haft då vi utvecklat följande sju "rum".

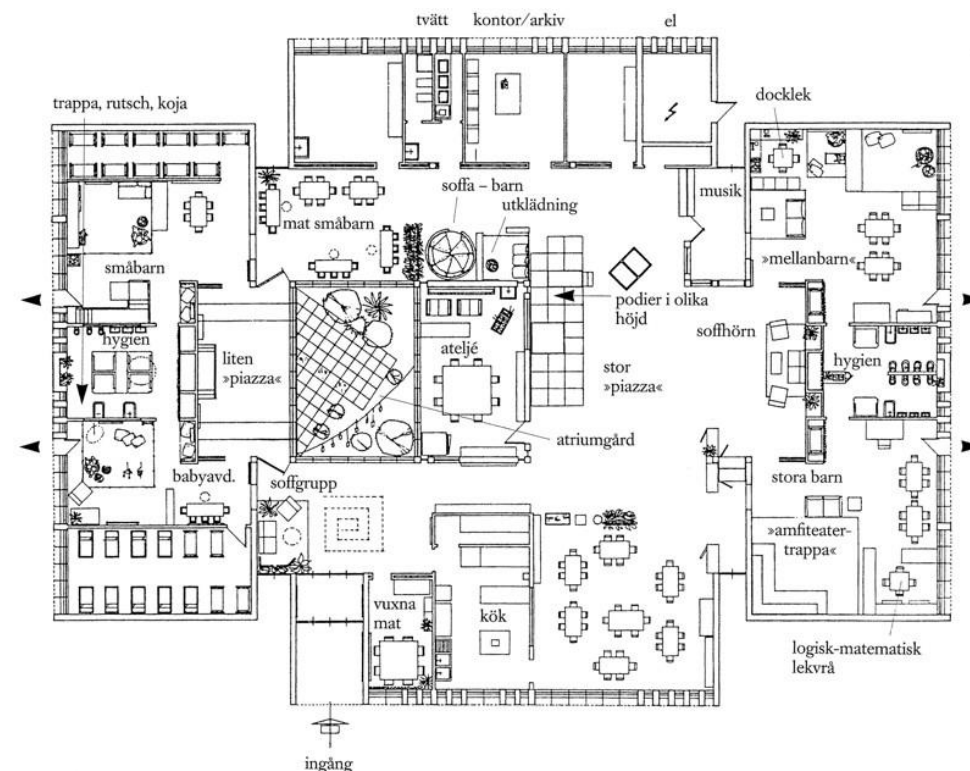

BILD 8. PLAN ÖVER INTERIÖR PÅ EN ITALIENSK FÖRSKOLA
WALLIN, 1996. S 21

³⁹ Wallin, 1996.

⁴⁰ Piazza - öppen plats, torg

⁴¹ Wallin, 1996.

⁴² Wallin, 1996.

⁴³ Van Den Bosch, 2009.

⁴⁴ Wallin, 1996.

⁴⁵ Gedin & Sjöblom, 1995.

DE SJU "RUMMEN"

ATELJÉ – SKAPANDE

BILD 9. ATELJÉN PÅ FÖRSKOLAN RIDA RANKA

Ateljén kännetecknas av ljus och rymd (Bild 9, 10). Det är en plats för skapande verksamhet och kreativ aktivitet. Här får barnen fritt utlopp för sin skaparlust. Ateljéns placering ska vara skyddad från väder och vind. Den kan med fördel vara integrerad i förskolans byggnad, som en förlängning av inomhusmiljön likt ett uterum. Exempel på aktivitet är bland annat bildskapande och lek med lera. Miljön i ateljén ska vara inspirerande och den ska "utmana ögat" något som det talas mycket om inom RE.

Karin Wallin skriver i sin bok *Reggio Emilia och de hundra språken*: "Man vill bjuda in barnen till färgernas och formernas skapande världar på så många olika sätt som möjligt".⁴⁶

Inom RE pratar man om "bildfostran" och att träna barnens bildseende, något som barnboksförfattaren Gianni Rodari uttrycker så här: "Kreativitet åt alla, inte för att alla ska bli konstnärer, men för att ingen ska bli slav".⁴⁷

BILD 10. ATELJÉN FRÅN SIDAN

⁴⁶ Wallin, 1996, s 26.

⁴⁷ Wallin, Maechel & Barsotti, 1981, s 52.

BILD 11. SANDLEK
FOTOGRAF: **AGNETA WENDESTEN**

Sandlådan är det centrala i detta "rum" och tillsammans med vatten berikas leken. Barnen kan här uppleva hur torr sand med lätthet rinner mellan fingrarna. Häller man vatten på klibbar sanden ihop, den blir formbar och i leken blir den mat för både prinsar och prinsessor (Bild 11). Tillsätts blad och blommor får man en riktig festmåltid. Barnen lär sig att vatten gör sand levande och formbar. Vattnets förmåga att anta olika former som is, snö och vattenånga gör det till ett spännande redskap. Vatten kan i barns utemiljö förekomma som en vattensculptur med rinnande vatten, men ett enkelt fågelbad kan även tjäna som "vattenkälla". Det väsentliga är att barnen med lätthet kan hämta vatten till sin lek. Vattnet placeras således i närheten av sandlådan. Ett bord ska finnas i anslutning till sandlådan (Bild 10), gärna placerat i eller möjligen över kanten till sandlådan. Detta möjliggör en bra arbetsyta för bland annat sandsculpturer och vatten- och sandexperiment. Med träkubb kan man skapa en intressant form till

sandlådan. Kubben tillåter uppbyggnad av mjuka, organiska former som med lätthet kan anpassas till den specifika ytan (Bild 12).

BILD 12. SANDLÅDA MED TRÄKUBB
FOTOGRAF: **AGNETA WENDESTEN**

MILJÖRUM – KRETSLOPP

BILD 13. KOMPOSTEN, EN DEL AV KRETSLOPPET

Detta är ett rum som främjar tankar kring kretslopp. Barnen sår frön, följer plantornas uppväxt, sköter om, skördar och lägger slutligen resterna på komposten (Bild 13). De lär sig att ta vara på material och får insyn i livets kretslopp. Ny jord bildas och cykeln är sluten. Ett sätt att lära sig om miljön är att ta del av processen i kretsloppet. Olika typer av komposter kan vara spännande, framförallt för de äldre barnen som får röra om och sköta sina komposter och dess invånare.

RE är lyhörd för sin samtid och vill vara en del av samhällsdebatten. Man vill att barnen ska känna sig som en del av samhället. Den miljödiskussion som pågår i samhället har också sin naturliga plats i barnens förskolemiljö. Inom pedagogiken vill man uppmuntra till att utforska och reflektera, att själv uppleva samband och att få göra saker på riktigt, inte bara få höra talas om det. En finsk pedagog som jobbar i en RE förskola säger så här i Karin Wallins bok *Flygande mattor och forskande barn*: "I den stränga meningen av ordet kan man aldrig ge kunskap åt en annan människa, därför att verklig kunskap förutsätter en aha-upplevelse, som var och en själv måste ha".⁴⁸

⁴⁸ Wallin, 1993, s 110.

PIAZZA – MÖTE & DIALOG

En plats för samling och barnens uppträdanden. "Rummets" centrala yta är den med fördel hårdgjorda piazzan. Markmaterialet kan vara betongsten/plattor, kanske i någon annan färg än betongens traditionella. Formen kan variera något men möjlighet till överblick är viktig. Bänkar eller någon form av enklare läktare ska finnas. Man ska tänka på att det finns "skydd" i ryggen i anslutning till sittplatserna, en häck, pergola eller ett plank. Det kan annars kännas otryggt att sitta med ryggen mot en öppen yta. Barnen sitter så att alla kan se och de äldre barnen kan spela upp små egna teaterstycken för de yngre. Man vill gärna uppmuntra till dialog inom pedagogiken och piazzan eller torget har en central och viktig roll som mötesplats och samlingspunkt. Barnboksförfattaren Gianni Rodari har varit en stor inspiratör till personalen i Reggio. Han menade att det är viktigare för barnen att lära sig att tala än att lyssna. Lyssnar de enbart blir de slavar, menade han⁴⁹.

⁴⁹ Wallin, Maechel & Barsotti, 1981.

SINNENAS RUM – SINNLIGA UPPLEVELSER

BILD 14. VINDSPEL

Ett "rum" för sinnena. Inom RE är det viktigt att uppleva med alla sinnen och att lära sig tala med alla de inneboende "språken". "Rummet" bjuder till exempel på växter med ludna/sträva blad, doft och färg. *Sinnenas rum* får vara en plats där man kan smaka på bär och frukt samt sitta och äta sin lunch. Här utmanas barnens balanssinne med en bana av till exempel träkubb, stubbar och liggande trädstammar. Det är en vacker plats där solen reflekteras i upphängda små speglar och man kan höra vindspel ljuda (Bild 14).

UPPTÄCKARRUM – PERSPEKTIV & SEENDE

I detta rum får barnen upptäcka att allt inte är som man trott från början. Ändrar man sitt perspektiv och ser saker från ett annat håll förändras allt. Detta är platsen för det oväntade, en plats för barnen att se saker ur olika perspektiv. Beroende på om man till exempel befinner sig på en höjd eller i marknivå kan vyn och perspektivet förändras. Om man ser genom färgat plexiglas blir hela världen kanske grön eller röd. Man vill i detta rum utmana

BILD 15. HIMMELHÖJ KÖPENHAMN
KONSTNÄR ALFIO BONANNO LENNINGER & OLSSON, 2006. S 102

barnen till att se förändringar och förvandlingar.⁵⁰ Rörelse uppmuntras också, att kryssa sig genom ett virrvarr av trästolpar (Bild 15) och plötsligt komma ut på andra sidan kan vara ett äventyr.

VÄLKOMSTRUMMET – TRYGGHET & VÄLKOMNANDE

Från första stund på morgonen då föräldrar och barn kommer till förskolan ska de känna sig välkomna. Här ska barnen bli sedda. I detta rum ska de mjuka materialen dominera, inte de hårda. Växtlighet ska inrama entrérummet och följa de årstidsväxlingar som sker. Man ska få ett varmt välkomnande när man stiger innanför grinden.

⁵⁰ Wallin, 1986.

GESTALTNINGEN – FÖRSKOLAN RIDA RANKA

NULÄGESBESKRIVNING OMGIVNING

Förskolan Rida Ranka ligger i Sofiaparken, en mindre park i norra delen av Lund. Parken har en något oval form och omgärdas av byggnader på fyra sidor. Parken får en tydligt omslutande karaktär då den kantas av stora träd,

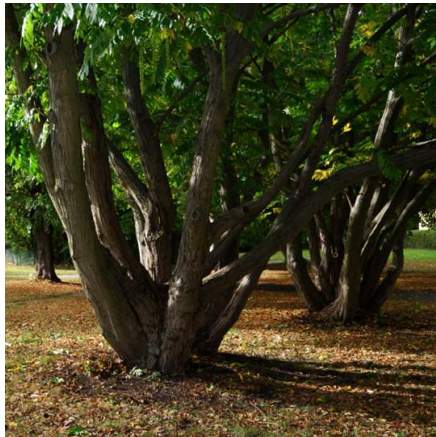

BILD 16. DE KARAKTÄRISTISKA FLERSTAMMIGA VINGNÖTSTRÄDEN

framförallt kaukasisk vingnöt (*Pterocarya fraxinifolia*). Parken domineras av gräsyta och här finns en allmän lekplats (Bild 6). Två asfalterade gångvägar sträcker sig genom parken. Den allmänna lekplatsen är väl tilltagen med två stora sandlådor i vilka det står klätterställningar med ruschkanor, gungställningar och diverse mindre lekredskap. Förskolans

underdimensionerade tomt kompenseras av dess placering i parken. De äldre barnen på förskolan leker ofta på den allmänna lekplatsen, medan de yngre föredrar att stanna kvar på den mindre men trygga tomten. Parken är nästintill helt omgärdad av nätstaket och ett äldre plank, vilket gör att barnen inte kommer ut direkt på bilvägen som följer runt parken. I parken finns några utplacerade stenblock och en gammal trädstam för lek och klättring, samt ett flertal sittbänkar (Bild 17 & 18).

BILD 17. ALLMÄN LEKPLATS

BILD 18. GÅNGVÄG MED SITTBÄNKAR OCH STENBLOCK I BAKGRUNDEN

NULÄGESBESKRIVNING TOMTEN

Entrén till daghemmet (A) består av en nätgrind av Gunnebo-typ som brukar finnas vid förskolor. Ytan innanför grinden är asfalterad och här finns ingen växtlighet alls. Om man istället för att gå in i förskolan går runt huset, så leder en annan grind till ett rum med diverse kryddväxter, perenner och flera komposter (B). Ytan vid grinden och en bit till norr om den samma är belagd med betongplattor. Ett kortare häckparti sticker ut från husväggen (C) och bildar en skärm. Strax innanför häcken står ett par förvuxna vinbärsbuskar och en kompost. Vid tomtgränsen längs med ett staket som löper hela tomten runt, finns blandad växtlighet med stora luckor i (D). Mitt på gräsmattan finns en 10-15 år gammal pilkoja (E) som har fått växa fritt de senaste åren och således är helt förvuxen. Om man går lite längre fram finns här ett par förrådsbyggnader (F) varav det ena ska rivas helt och endast en del av det andra ska stå kvar (G). Bortom dem finns vid tomtgränsen en tät blandhäck och gräsmatta (H). På hela denna norra yta är marken gräsbevuxen.

På andra sidan förskolan i sydöst finns idag två sandlådor som dominerar ytan idag – en större (I) och en mindre (J). Ytan runt om dem är belagd med betongplattor. I den större sandlådan finns en liten rutschkana och en vippgunga. En liten "lund" med blandade fruktträd (K) finns i hörnet ut mot den allmänna parken (L) och här finns även två bord med fasta bänkar (M) att sitta och äta mat vid. Detta är den enda ytan med gräs på denna sida förskolan. Under ett utskjutande plasttak finns en plats för skapande

verksamhet (N) och bokläsning under regniga dagar. Utanför grinden mot den allmänna lekplatsen finns två stora odlingslådor (O). Förskölebyggnaden har på flera ställen extra låga fönster för barnen, så att de kan titta ut över sin utemiljö. Ytorna på de båda sidorna om byggnaden förenas av en smal gång med betongplattor längs med tomtgräns och häck (P).

Snabböversikt till nulägesplanen (Bild 19, sid 25)

- A *entré*
- B *komposter, perenner, kryddörter*
- C *häckbit, kompost, vinbärsbuskar*
- D *blandad växtlighet med luckor i längs tomtgränsen*
- E *pilkoja*
- F *två förrådsbyggnader*
- G *förrådsbyggnad som ska stå kvar efter delning*
- H *blandhäck, gräsmatta*
- I *mindre sandlåda*
- J *större sandlåda*
- K *gräsyta med fruktträd*
- L *allmän park*
- M *bord med bänkar*
- N *yta under tak*
- O *befintliga odlingslådor*
- P *gång med betongplattor, häck längs tomtgränsen*

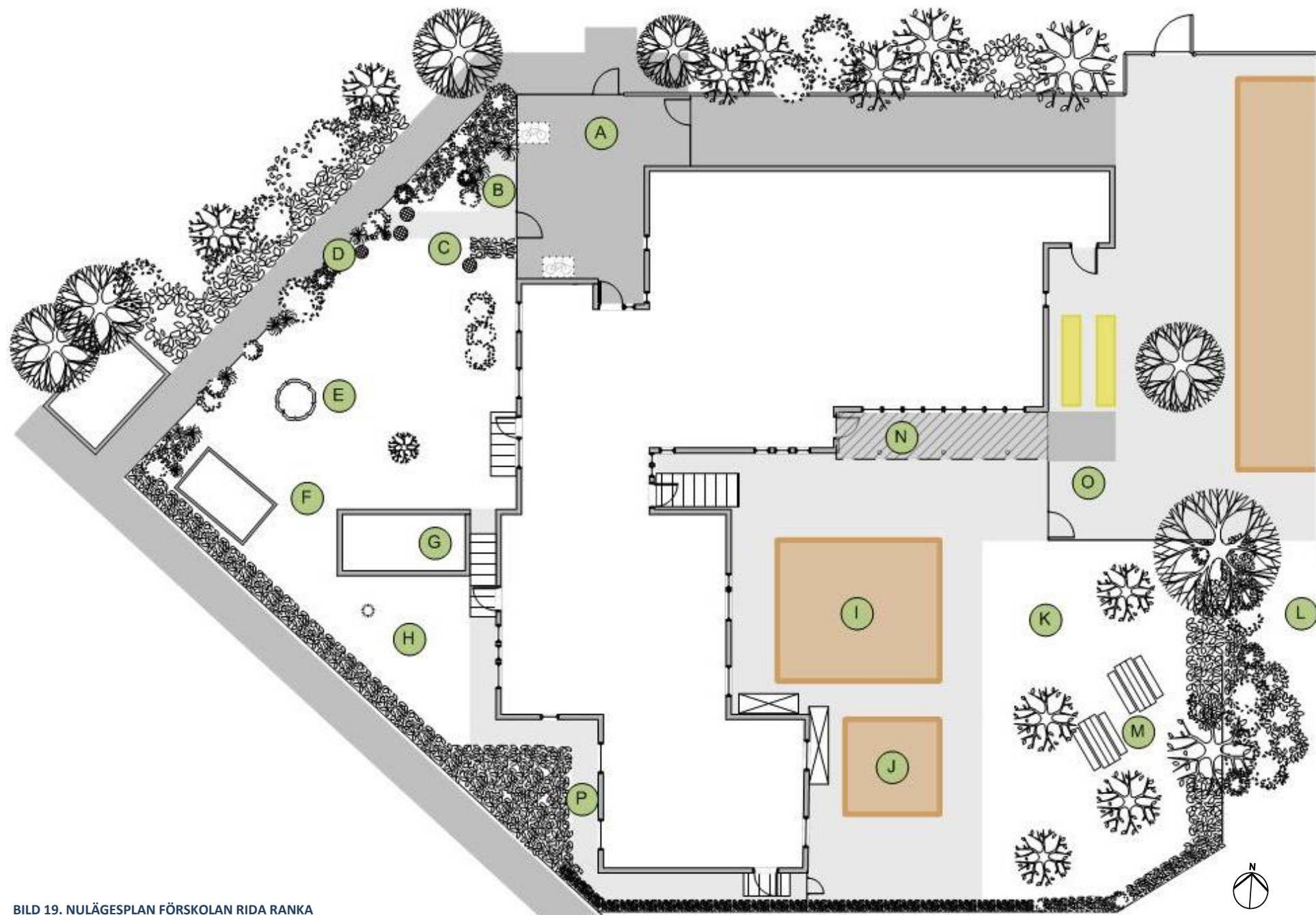

BILD 19. NULÄGESPLAN FÖRSKOLAN RIDA RANKA

GESTALTNINGSFÖRSLAGET

För att bevara karaktären av grönska och lummighet behåller vi den grundläggande växtligheten, så som uppväxta träd och häckar på tomten. Vi ser inget motiv för att ta bort växter som utgör stommen på denna tomt. Vår intention är att göra en mångsidig utemiljö som är till för att användas och förändras. Varje gestaltning har begränsningar att ta hänsyn till som till exempel ytans storlek, varaktighet, ståndortsförhållande, belastning, verksamhet, och ekonomi. Vi vill skapa möjlighet till en varierad utemiljö trots den begränsade ytan. Man kan tycka att delar av förslagets utemiljö, som den sydöstra, kanske har en något koncentrerad sammansättning. Vi motiverar detta genom att hänvisa till förskolans placering i Sofiaparken, vilken gör att barnen har stora ytor till sitt förfogande. I parken finns möjlighet att springa, spela boll, samla pinnar och dylikt. I detta specifika gestaltungsförslag har vi använt oss av alla sju "rummen", trots tomtens begränsade yta. Vi vill visa hur "rummen" kan se ut och hur de samverkar. För varje gestaltning får man beakta vilka "rum" som tillför mest till barn och utemiljö på den specifika platsen. Förskolan, i detta aktuella fall, utnyttjar den omgivande parken i stor utsträckning. Gestaltningen berikar således förskoletomten och blir en kontrast till den öppnare parkytan.

Alla befintliga träd på tomten får stå kvar, liksom häckarna. Längs tomtgränsens nordvästra sträckning behåller vi de få strukturbildande buskarna, så som syren och hagtorn. Här planteras stora prydnadsgräs längs den ljusaste delen tillsammans med prydnadsbuskar som används längs hela

sträckan. Mellan buskarna sätts marktäckande perenner för att undvika öppna jordtytor. På så sätt skapar vi en mer livfull avgränsning i nordväst, i kontrast till de klippta, tätare häckarna längs den sydvästra och sydöstra tomtgränsen. Växtvalet har en mer luftig och genomsläpplig karaktär, då parkens stora träd nära tomten ger en tydlig inramning på denna sida. De förväxta vinbärsbuskarna och pilkojan tas bort då de inte längre fyller någon funktion.

Genom att placera ut stora planteringslådor (1) med ett antal basväxter ges entrén (*välkomstrummet*) ett mer välkomnande intryck. Basväxterna ska kunna kompletteras med säsongsbetonade växter och blomsterlök. Entrén får även en pergola bestående av en trästolpe från vilken det spänner stålvastrar över ytan. Det skapar en rumslighet och ger ett mjukare intryck åt ytan. På pergolan ska kaprifol växa. De två befintliga cykelställen tas bort och en del av nätstaketet öppnas upp mot tomten. Cyklarna integreras i tomtytan (2) och omgärdas av bland annat tydligt avgränsande vintergrön lagerhägg. Plattgången som leder in på tomten genom grinden väster om entrén, kortas i jämnhöjd med ytan för det nya cykelstället. Betongplattorna som blir över från gången kan användas till det nya cykelstället.

De största förändringarna på den nordvästra sidan av tomten är häckpartierna och *piazzan*. Häckpartierna bidrar till rumslighet och gör att man inte ser hela ytan omedelbart. *Piazzan* (3) består av en stenlagd yta i vilken ett befintligt, ungt fruktträd har integrerats. Längs ena sidan av

piazzan finns en liten läktare för barnen. I anslutning till piazzan norr om förrådsbyggnaden görs en plantering med skuggtåliga växter som mjukar upp ytan. Väster om *piazzan* i hörnet av tomten där ska en hängbok (*Fagus sylvatica* 'Purpurea Pendula') (4) stå. Genom sitt hängande växtsätt kan den fungera som koja. Söder om förrådsbyggnaden i *miljörummet* (5), finns en ny planteringsyta med växter som vill ha ett soligt läge – skobandsolros (*Helianthus salicifolius*) och aster (*Aster x domosus*). I *miljörummet* samlar förskolan sina komposter.

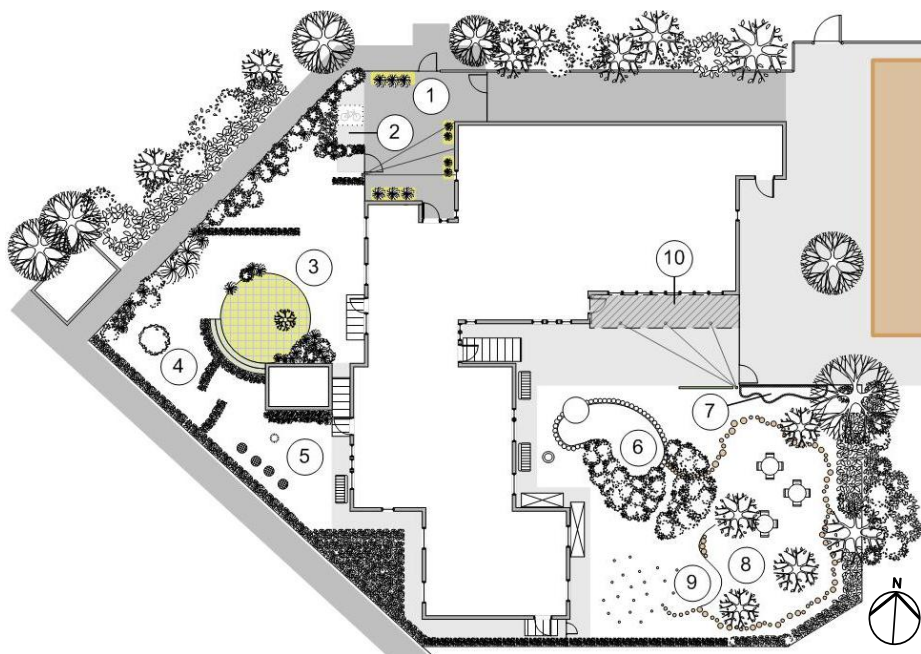

BILD 20. ÖVERSIKT ILLUSTRATIONSPLAN
SE SIDA 29 FÖR SKALENLIG PLAN

På den sydöstra delen av tomten finns *experimentrummet*, *sinnenas rum* och *upptäckarrummet*. I *experimentrummet* är de båda äldre, kantiga sandlådan utbytta mot en, ny sandlåda. Den nya sandlådan (6) har fått en organisk form med mjuka linjer inspirerad av bönformen. På detta sätt har yta frigjorts och den nya formen står i kontrast till den kantiga förskolebyggnaden. Kanten på sandlådan utgörs av träkubb vilken ger ett naturligt intryck och underlättar uppbyggnad av oregelbundna former (Bild 12 sid 20). Sandlådan omges på ena sidan av en låg bambuplantering med en "hemlig" passage från och till sandlådan. Ett vattenkar placeras i närheten av sandlådan. Med det exponerade läge för solinstrålning som sandlådan har finns det möjlighet att montera ett "segel" ger skugga över den. Strax öster om sandlådan, längs nätstaketet, har en odlingsyta (7) skapats. Även den har en kant av träkubb. Odlingsytan ingår i *sinnenas rum* (8) och här kan barn och personal odla växter med smak, doft och färg. *Sinnenas rum* fortsätter söder om odlingsytan mot området med fruktträd. Detta är ett rum för sinnliga upplevelser. Mellan träden finns bord och bänkar anpassade för barn, här kan de äta sina måltider, lyssna till vindspel eller balansera längs en bana av träkubb (Bild 21). Denna "balansbana" börjar i bambubuskaget intill sandlådan och slutar i nästa "rum" – *upptäckarrummet* (9). Ett träplank mellan *sinnenas rum* och *upptäckarrummet* både delar och ingår som aktivitet i dessa två "rum". Planket har utsågade hål i olika storlekar för nyfikna blickar. Hålen är placerade på olika höjd och några har satts för med gulfärgade plexiglasskivor.

Upptäckarrummet är uppbyggt av höga trästolpar, av barkat rundvirke. Stolparna är ca 2 m höga och satta på lagom avstånd så att man kan gå mellan dem. De är målade på längden till hälften i orange respektive blå färg, vilket gör att de ser olika ut beroende på vilket håll man ser dem från. Blåmålade på sidan mitt emot planket och orange på den andra. Likaså bidrar stolparna till att förstärka perspektivet beroende på vilket avstånd till dem man befinner sig på. Ser man på stolparna genom plankets gulfärgade plexiskivor upplever man kanske den blå färgen som grön. Intill den befintliga ateljén (10) placeras en pergola av samma typ som i välkomstrummet. Nära den östra grinden och stolpen till pergolan placeras ett lågt plank målat i regnbågens färger, "Reggio Emilia's regnbåge".

Snabböversikt till illustrationsplanen (Bild 22, sid 29)

- 1 *välkomstrum, planteringslådor, pergola*
- 2 *yta för cykelställ*
- 3 *piazza med hårdgjord yta och läktare med omgivande häck*
- 4 *hängbok*
- 5 *miljörum med komposter och planteringsyta*
- 6 *experimentrum, sandlåda, vattenkar, balansbana*
- 7 *odlingsyta, balansbana*
- 8 *sinnenas rum, befintliga fruktträd, bord, plank, balansbana*
- 9 *upptäckarrum, "stolpskog", plank, balansbana*
- 10 *befintlig ateljé med pergola och "regnbågsplank"*

BILD 21. EXEMPEL PÅ YTA MED KUBB FÖR BALANSTRÄNING OCH LEK
FOTOGRAF: KRISTINA HEDVALL-LARSSON

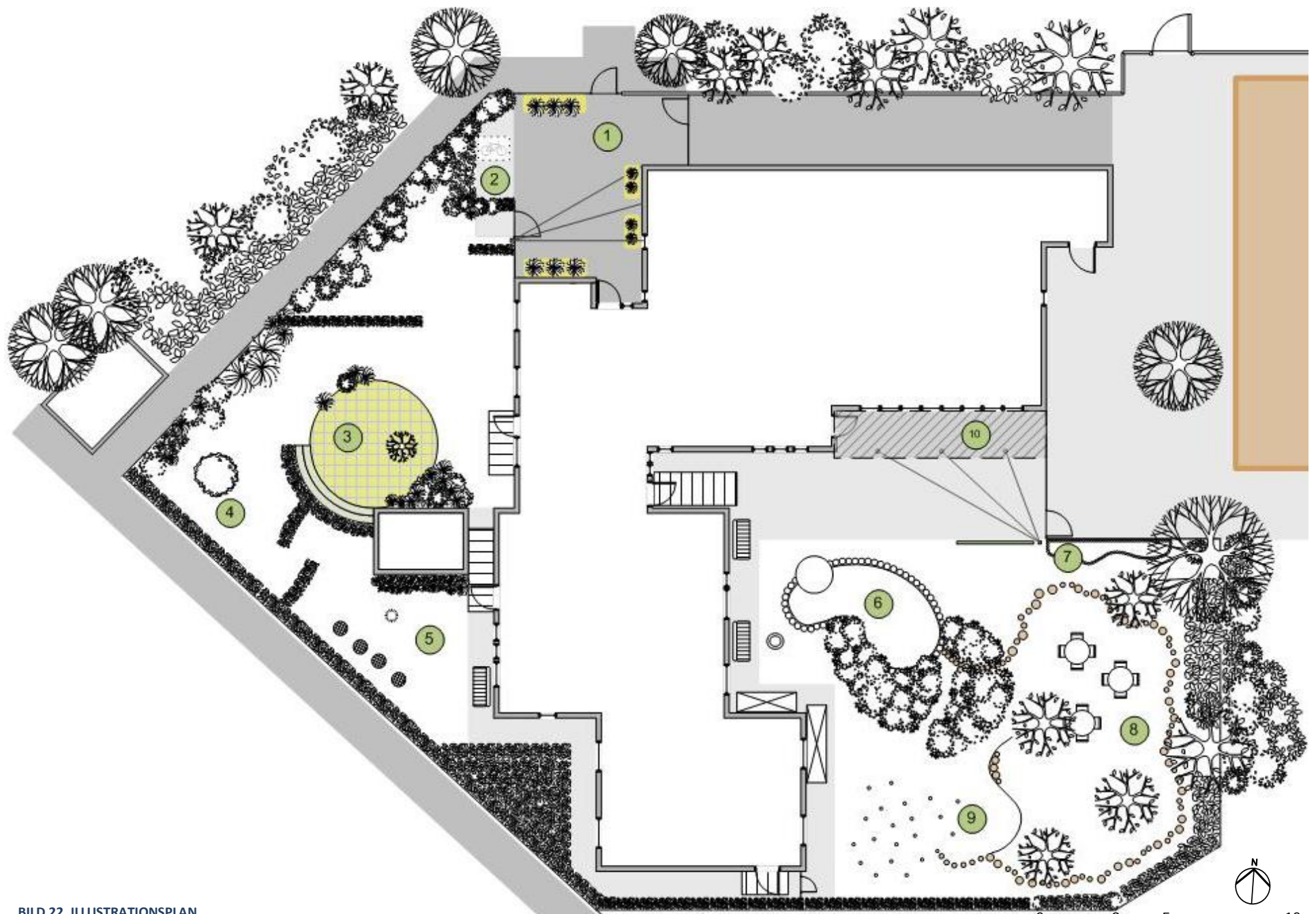

BILD 22. ILLUSTRATIONSPLAN

GESTALTNINGENS SJU "RUM"

BILD 23. DETALJ AV BARNENS ALSTER

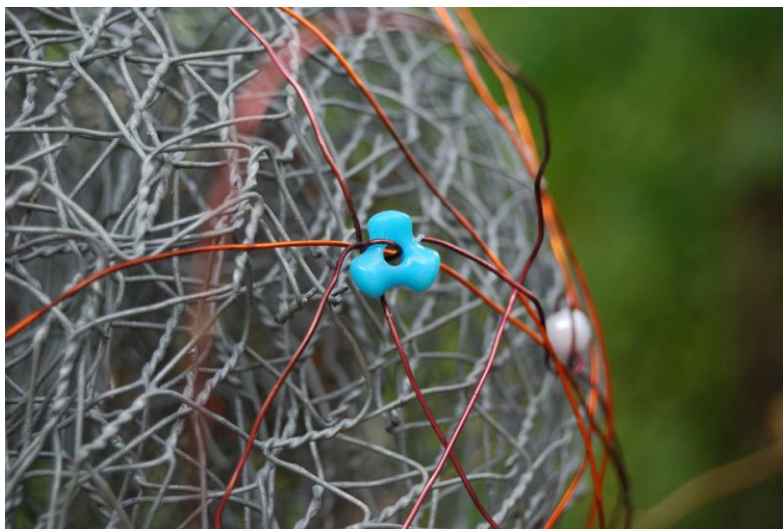

BILD 24. DETALJ AV BARNENS ALSTER

En **ateljé** fanns redan på denna plats, under ett utskjutande tak på förskolans östra sida. "Rummet" är ljust, luftigt och färgrikt. Här har man verkligen konkretiserat pedagogiken och skapat en yta för kreativ verksamhet. Stafflin och bord för lek med bland annat färg och lera stimulerar **skapandelust**.

BILD 25. ATELJÉN PÅ FÖRSKOLAN RID RANKA

BILD 26. DE BEFINTLIGA SANDLÅDORNA

BILD 27. DEL AV YTA FÖR NY SANDLÅDA

I **experimentrummet** är lek med sand och vatten det centrala. Den generöst tilltagna sandlådan blir, tillsammans med ett litet bord, platsen för experiment och **forskande**. Sand, vatten, blad och pinnar blir till slott och borgar. Sandlådan är delvis omsluten av prasslande och vintergrön bambu som döljer små gångar man kan gömma sig i och från vilka man kan komma ut till andra "rum".

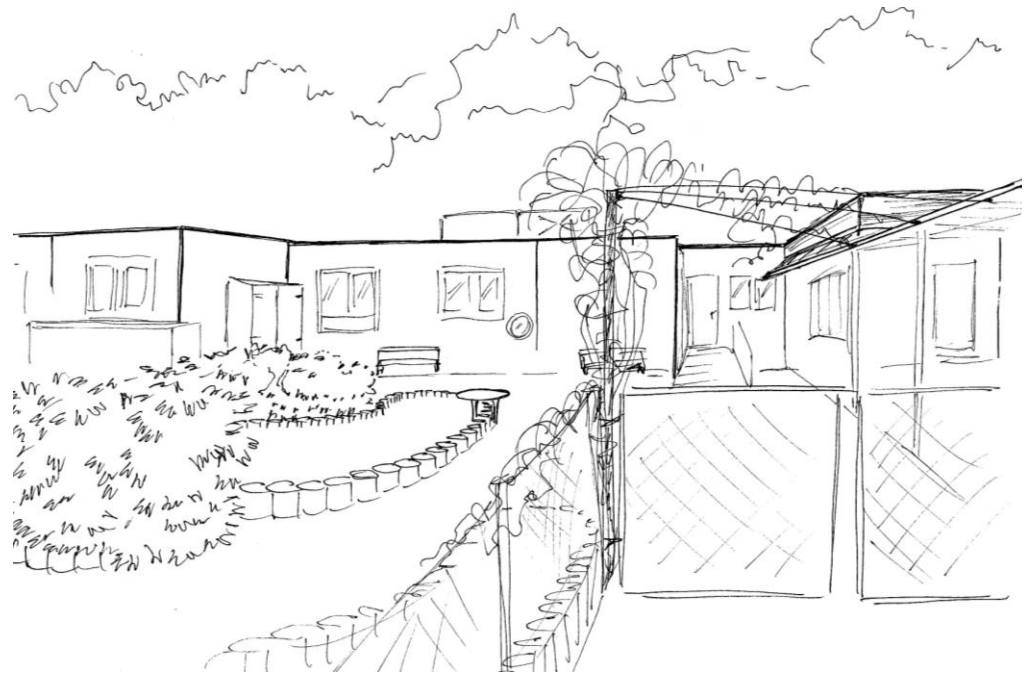

BILD 28. DEN NYA SANDLÅDAN OCH PERGOLAN INTILL ATELJÉN
SKISS: ANNA HEIMANN

BILD 29. MILJÖRUM VY MOT ÖSTER

BILD 30. FÖRESLAGEN YTA FÖR KOMPOSTER, VY MOT VÄSTER
FOTOGRAF: CATHARINA STENMO

Komposter och nyfikenhet på hur det går till när organiskt material blir till jord är vad detta **miljörum** handlar om. Här undersöks vilka invånare komposterna har och hur man gör för att kompostera. Livets och naturens **kretslopp** blir konkret och barnen får vara med hela vägen från näringsrik kompostjord till odling och tillbaka till jord igen.

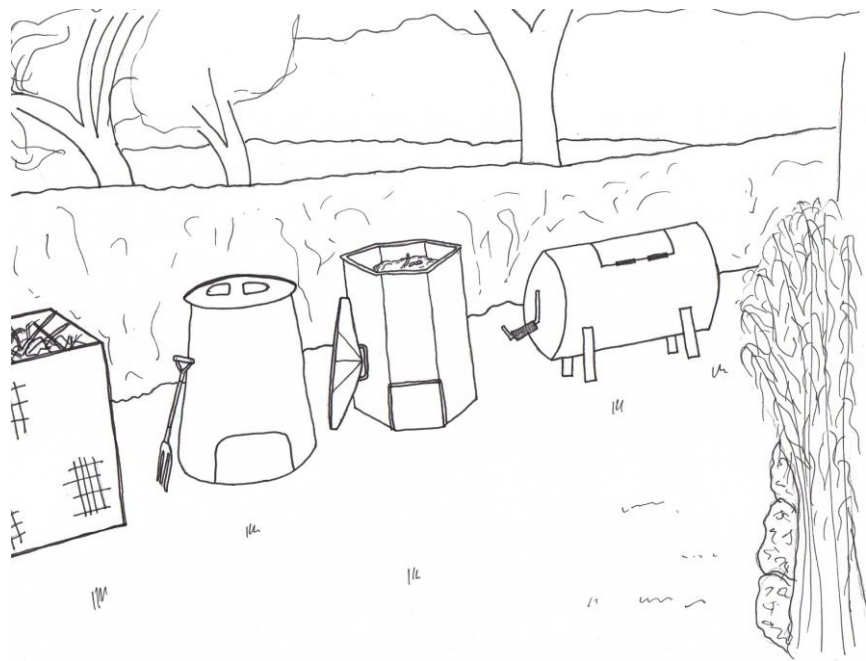

BILD 31. FÖRESLAGEN YTA FÖR KOMPOSTER I MILJÖRUMMET
SKISS: CATHARINA STENMO

BILD 32. YTA FÖR PIAZZA MED BEFINTLIGT TRÄD

Piazzan ligger som ett torg och en **mötesplats** mitt på gräsmattan. Här utspelas små **dialoger** barnen emellan och här kan de sitta och lyssna när pedagogerna berättar en historia. Sittplatserna omsluter piazzan i en halvcirkelform och en häck inger trygghet åt platsen och skydd i ryggen.

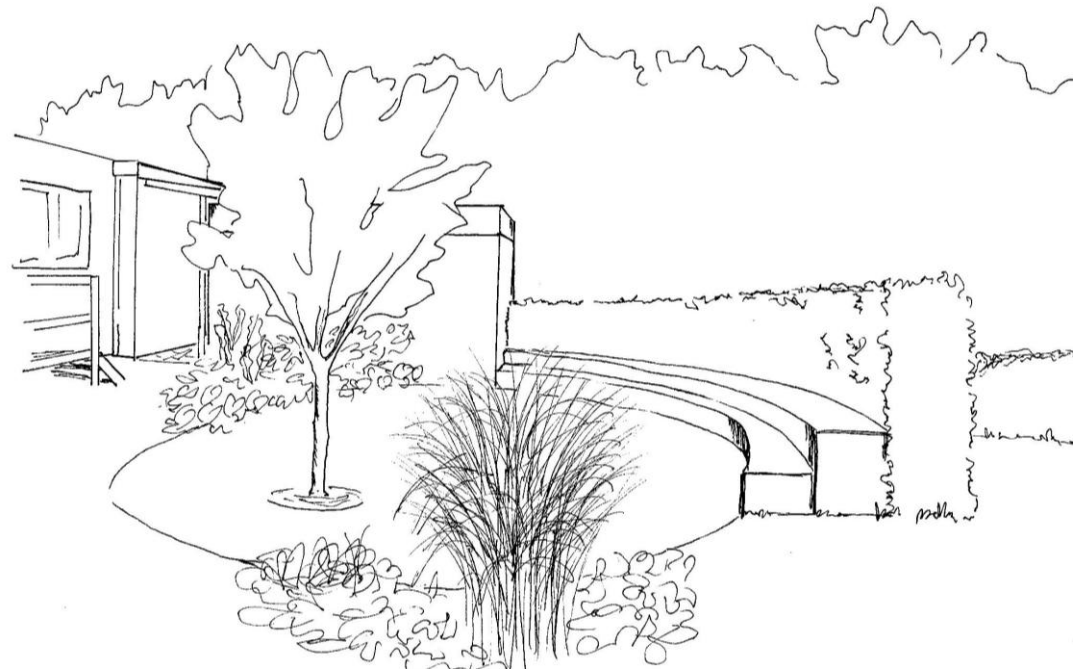

BILD 33. PIAZZA MED LÄKTARE
SKISS: ANNA HEIMANN

BILD 34. SYDÖSTRA TOMTDELEN IDAG

BILD 35. DEL AV FÖRESLAGEN YTA FÖR SINNNENAS RUM

I **sinnenas rum** hör man ljudet från vindspel och ser solen reflekteras i upphängda glasflaskor. Här är platsen för **sinnliga upplevelser** där man också kan sitta ned och äta dagens lunch. Kanske har man odlat lite av den själv i den odlingsbädd som finns för ändamålet. Kroppen får sin utmaning i kubbanan och här kan lätt skapas små gömslen bland buskarna, för det privata mötet med kompiserna. Borden kan flyttas runt efter aktivitet och ger platsen ett föränderligt utseende.

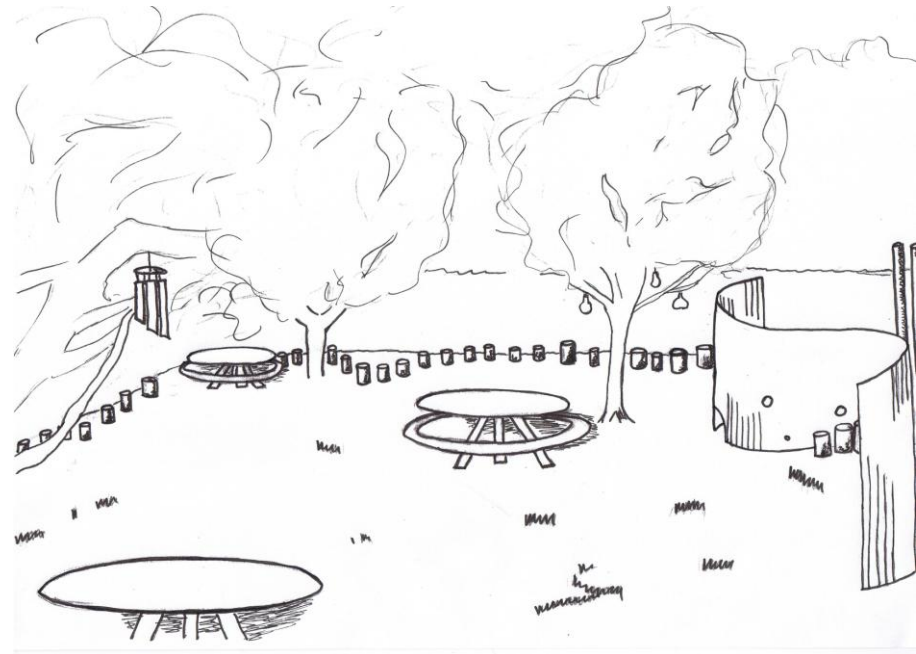

BILD 36. SINNNENAS RUM
SKISS: CATHARINA STENMO

BILD 37. VY MOT DET FÖRESLAGNA UPPTÄCKARRUMMET

BILD 38. FÖRESLAGEN YTA FÖR UPPTÄCKARRUM OCH DEL AV EMPERIMENTRUM

I **upptäckarrummet** möts man av en skog av målade granstörar, blå på ena sidan och orange på andra. Detta är ett rum där **seendet** utmanas. En plats för fart där man kan kryssa sig igenom ett virrvarr av pinnar och upptäcka att de ser olika ut beroende på vilket **perspektiv** man har. Genom det s-formade planket kan man krypa som en myra eller klättra upp på kubben och bli så lång att man kan se genom det översta hålet. Beroende på vilket hål man tittar genom ser världen olika ut då plexiglasskivor färgar världen på andra sidan.

BILD 39. PLANK TILL VÄNSTER DELAR SINNENAS RUM OCH UPPTÄCKARRUMMET MED SIN "STOLPSKOG", DEL AV NYA SANDLÅDANS BAMBUPLANTERING TILL HÖGER
SKISS: ANNA HEIMANN

BILD 40. DEL AV ENTRÉYTAN MED BEFINTLIGA CYKELSTÄLL

BILD 41. ENTRÉN IDAG

Välkomstrummet har ett antal lådor med stabila växter för en lång säsong. Här kan även sätta vårlök och komplettera med korgar av säsongens växter. Vajrar med klättrande kaprifol skapar ett luftigt tak och ger entrén en ombonad känsla. Här känner man sig **välkommen**.

BILD 42. FÖRSLAG MED PLANTERINGSLÅDOR TILL ENTRÉYTAN, VÄLKOMSTRUMMET
SKISS: CATHARINA STENMO

DISKUSSION

Har vi lyckats göra ett funktionellt gestaltungsförslag?

"Rum i rummet" efterfrågades av personalen och är även ett beprövat designknep för att en yta ska upplevas större och mer intressant. I gestaltungsförslaget har vi gjort en uppdelning av ytan efter de "sju rummen" med skilda teman inspirerade av RE. Ytan är överblickbar men ändå avdelad. Barnen kan avskärma sig och uppleva "privata" rum samtidigt som pedagogerna kan ha nödvändig uppsikt. Vi inser att gestaltungsformningen kan vid en första anblick upplevas som intensiv med mycket aktivitet på en liten yta. Det beror, i detta specifika fall, på att vi har tagit hänsyn till platsens omgivning och hur den används av förskolan. En annan aspekt av att ha placerat samtliga "rum" inom samma gestaltungsförslag, är att se hur de olika "rummen" har interagerar. Önskvärt vore att ytan hade varit större och önskemålet om yta att cykla på har vi inte kunnat uppfylla. Vi har dock tänkt att aktiviteter såsom cykling, bollspel och andra yviga lekar kan genomföras i den intilliggande parken. Vår ambition har varit att bidra till en berikande, kontrastrik och kreativ utemiljö åt förskolan Rida Ranka. Tomtytan kring förskolan differentierar sig mot kringliggande park och man kan se att det finns en tydlig tanke med gestaltungsningen.

Har gestaltungsningen har en tydlig förankring i pedagogiken?

När vi nu summerar några av våra inspirationskällor, inomhusplanen, Karin Wallins böcker och dikten av Loris Malaguzzi tillsammans med personalens önskemål i enkäten så blir resultatet sju "rum". Dessa "rum" integrerar

många av de pedagogiska tankarna inom RE och har potential att utmana barnen både fysiskt och mentalt. I likhet med pedagogiken finns det ingen färdig modell av de "sju rummen" som direkt kan överföras till en förskolas utemiljö. Utformningen av utemiljön måste därför anpassas efter platsens förutsättningar och brukarnas behov.

Fungerar de sju "rummen" inom andra pedagogiska inriktningar?

Idén med de "sju rummen" är resultatet av vår tolkning av RE's synsätt och förhållningssätt. Tanken med dem är att barns utemiljö ska utvecklas oavsett pedagogisk inriktning. Vi vill att vårt arbete ska tjäna som inspiration till utformning av rumslighet i utemiljö för barn på förskolor. Det är viktigt att "de sju rummen" ses som ett hjälpmedel för att berika en utemiljö, inte till att fylla upp ytan. Det handlar om att välja "rum" efter behov och yta.

Vi tror att det kan vara lättare för en förskola att ta till sig våra "rum" om man redan har RE's inriktning och tankesätt.

Man skulle kunna vidareutveckla arbetet genom att förtydliga de sju "rummen" med hjälp av gestaltungs-skisser på ytterligare förslag för innehåll och användning.

LITTERATURFÖRTECKNING

Litteratur

Bra böckers lexikon 2000 (1997) band 12. Bra Böcker AB, Malmö.

Brulin & Emriksson 2005. En pedagogik för regional utveckling i *Exemplet Reggio Emilia*. Grut Katarina (red) 2005. Premiss Förlag, Stockholm.

Edwards, Carolyn & Gandini, Lella & Forman, George (red) 1998. *The Reggio Emilia Approach – Advanced Reflections*. Ablex Publishing Corporation, New York.

Gedin, Marika & Sjöblom, Yvonne 1995. *Från Frøbels gåvor till Reggios regnbåge*. Bonnier utbildning, Stockholm.

Grahn, Patrik 1991. *Om parkers betydelse*. (Doktorsavhandling). Stad & Land nr 93 Alnarp.

Jonstoj, Tove & Tolgraven, Åsa 2001. *Hundra sätt att tänka*. Sveriges Utbildningsradio, Växjö.

Lenninger, Anna & Olsson, Titti 2006. *Lek äger rum – planering för barn och ungdomar*. Formas, Stockholm.

Linther, Valerio 1999. *Historisk guide till Italien*. Historiska Media Lund.

Norén-Björn, Eva & Mårtensson, Fredrika & Andersson, Ingrid 1993. *Uteboken*. Liber Utbildning, AB Stockholm.

Wallin, Karin 1996. *Reggio Emilia och de hundra språken*. Liber Utbildning AB, Stockholm.

Wallin, Karin 1993. *Flygande mattor och forskande barn*. HLF Förlag, Stockholm.

Wallin, Karin & Maechel, Ingela & Barsotti, Anna 1981. *Ett barn har hundra språk*. Sveriges Utbildningsradio AB, Stockholm.

Elektronisk källa

Van den Bosch, Frida 2009. *Små rum i rummet*. Examensarbete lärarprogrammet Borås högskola.
<http://bada.hb.se/bitstream/2320/5127/1/090617Examensarbete%20Frida%20van%20den%20Bosch.%20Godk%c3%a4nt%20arbete%5b1%5d.pdf>
Tillgänglig: 2010-02-28

Nationalencyklopedin
<http://www.ne.se/andra-världskriget> Tillgänglig: 2010-02-28

BILDFÖRTECKNING

BILD 1. SKISS ÖVER FASTLANDET ITALIEN MED REGGIO EMILIA OCH DE STÖRSTA STÄDERNA UTMÄRKTA
SKISS: *ANNA HEIMANN*

SID 9

BILD 2. ATELJÉ PÅ DAGHEM I ITALIEN (BESKUREN)
KÄLLA: GEDIN & SJÖBLOM, 1995. S 108.

SID 13

BILD 3. BILDSKAPANDE HJÄLPER BARNEN ATT FÖRANKRA KUNSKAP
KÄLLA: WALLIN, MAECHEL & BARSOTTI, 1981. S 36

SID 14

BILD 4. BARNEN LÄR SIG ATT UTTRYCKA TAL I BILD
KÄLLA: WALLIN, 1996. S 16

SID 14

BILD 5. PEDAGOGERNA STIMULERAR BARNEN TILL REFLEKTION
KÄLLA: WALLIN, MAECHEL & BARSOTTI, 1981. S 113

SID 15

BILD 6. NATUREN UTMANAR OCH INSPIRERAR
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 16

BILD 7. GÖMSTÄLLE
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 17

BILD 8. PLAN ÖVER INTERIÖR PÅ EN ITALIENSK FÖRSKOLA
KÄLLA: WALLIN, 1996. S 21

SID 18

BILD 9. ATELJÉN PÅ FÖRSKOLAN RIDA RANKA
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 19

BILD 10. ATELJÉN FRÅN SIDAN
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 19

BILD 11. SANDLEK
FOTOGRAPH: *AGNETA WENDESTEN*

SID 20

BILD 12. SANDLÅDA MED TRÅKUBB
FOTOGRAPH: *AGNETA WENDESTEN*

SID 20

BILD 13. KOMPOSTEN, EN DEL AV KRETSLOPPET
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 21

BILD 14. VINDSPEL
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 22

BILD 15. HIMMELHÖJ KÖPENHAMN
KONSTNÄR: *ALFIO BONANNO*
KÄLLA: LENNINGER & OLSSON, 2006. S 102

SID 22

BILD 16. DE KARAKTÄRISTISKA FLERSTAMMIGA VINGNÖTSTRÄDEN
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 23

BILD 17. ALLMÄN LEKPLATS
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 23

BILD 18. GÅNGVÄG MED SITTBÄNKAR OCH STENBLOCK I BAKGRUNDEN
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 23

BILD 19. NULÄGESPLAN FÖRSKOLAN RIDA RANKA

SID 25

BILD 20. ÖVERSIKT ILLUSTRATIONSPLAN
SE SIDA 29 FÖR SKALENLIG PLAN

SID 27

BILD 21. EXEMPEL PÅ YTA MED KUBB FÖR BALANSTRÄNING OCH LEK
FOTOGRAPH: *KRISTINA HEDVALL-LARSSON*

SID 28

BILD 22. ILLUSTRATIONSPLAN

SID 29

BILD 23. DETALJ AV BARNENS ALSTER
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 30

BILD 24. DETALJ AV BARNENS ALSTER
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 30

BILD 25. ATELJÉN PÅ FÖRSKOLAN RID RANKA
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 30

BILD 26. DE BEFINTLIGA SANDLÅDORNA
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 31

BILD 27. DEL AV YTA FÖR NY SANDLÅDA
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 31

BILD 28. DEN NYA SANDLÅDAN OCH PERGOLAN INTILL ATELJÉN
SKISS: *ANNA HEIMANN*

SID 31

BILD 29. MILJÖRUM VY MOT ÖSTER
FOTOGRAPH: *ANNA HEIMANN*

SID 32

BILDFÖRTECKNING fortsättning

BILD 30. FÖRESLAGEN YTA FÖR KOMPOSTER, VY MOT VÄSTER FOTOGRAF: <i>CATHARINA STENMO</i>	SID 32
BILD 31. FÖRESLAGEN YTA FÖR KOMPOSTER I MILJÖRUMMET SKISS: <i>CATHARINA STENMO</i>	SID 32
BILD 32. YTA FÖR PIAZZA MED BEFINTLIGT TRÄD FOTOGRAF: <i>ANNA HEIMANN</i>	SID 33
BILD 33. PIAZZA MED LÄKTARE SKISS: <i>ANNA HEIMANN</i>	SID 33
BILD 34. SYDÖSTRA TOMTDELEN IDAG FOTOGRAF: <i>ANNA HEIMANN</i>	SID 34
BILD 35. DEL AV FÖRESLAGEN YTA FÖR SINNENAS RUM FOTOGRAF: <i>ANNA HEIMANN</i>	SID 34
BILD 36. SINNENAS RUM SKISS: <i>CATHARINA STENMO</i>	SID 34
BILD 37. VY MOT DET FÖRESLAGNA UPPTÄCKARRUMMET FOTOGRAF: <i>ANNA HEIMANN</i>	SID 35
BILD 38. FÖRESLAGEN YTA FÖR UPPTÄCKARRUM OCH DEL AV EMPERIMENTRUM FOTOGRAF: <i>ANNA HEIMANN</i>	SID 35
BILD 39. PLANK TILL VÄNSTER DELAR SINNENAS RUM OCH UPPTÄCKARRUM MED SIN "STOLPSKOG", DEL AV NYA SANDLÅDANS BAMBUPLANTERING TILL HÖGER SKISS: <i>ANNA HEIMANN</i>	SID 35
BILD 40. DEL AV ENTRÉYTAN MED BEFINTLIGA CYKELSTÄLL FOTOGRAF: <i>ANNA HEIMANN</i>	SID 36
BILD 41. ENTRÉN IDAG FOTOGRAF: <i>ANNA HEIMANN</i>	SID 36
BILD 42. FÖRSLAG MED PLANTERINGSLÅDOR TILL ENTRÉYTAN, VÄLKOMSTRUMMET SKISS: <i>CATHARINA STENMO</i>	SID 36

BILD 43 BILAGA 1 ILLUSTRATIONSPLAN

SID 41

BILAGA 1

ILLUSTRATIONSPLAN

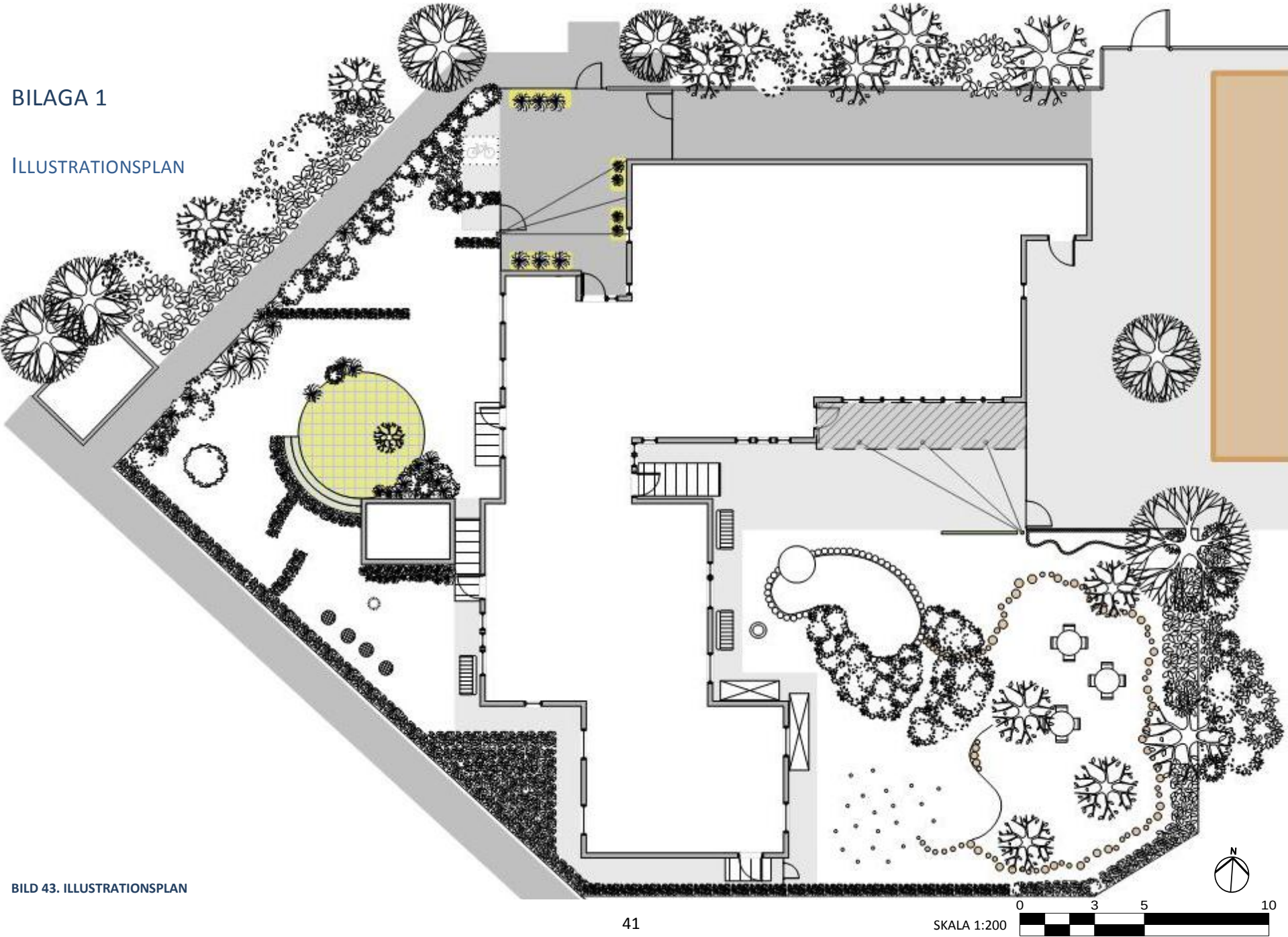

BILD 43. ILLUSTRATIONSPLAN

BILAGA 2

FÖRKLARINGAR TILL ILLUSTRATIONSPLAN

BEFINTLIGT TRÄD

FÖRESLAGET TRÄD

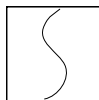
KLÄTTERVÄXT

BALANSBANA AV TRÄKKUBB
20 RESP 30 CM Ø

"STOLPSKOG"

TRÄPLANK MED UTSÅGADE HÅL
SE DETALJSKISS SIDA 00

ODLINGSYTA MED KANT AV
TRÄKKUBB 12 CM Ø

BETONGPLATTOR

ASFALT

PLASTTAK

CYKELSTÄLL

FÖRRÅDSBYGGNAD

TRÄDÄCK I ANSLUTNING
TILL UTGÅNG

STUBBE

KOMPOST

BORD MED FASTA BÄNKAR, ANPASSADE
FÖR BARN

SITTBÄNK

BORD TILL SANDLÅDA

PERGOLA

ODLINGSLÅDA

"REGNBÅGSPLANK"

VATTENKAR

BILAGA 3

VÄXTLISTA

Antal	Vetenskapligt namn	Svenskt namn
30	<i>Alchemilla mollis</i>	daggkåpa
9	<i>Aster amellus</i> 'Veilchenkönigin'	brittsommaraster
24	<i>Aster x dumosus</i> 'Early Blue'	oktoberaster
3	<i>Buddleja davidii</i> 'Royal Red'	fjärilsbuske
47	<i>Carpinus betulus</i>	avenbok
4	<i>Cotinus coggygia</i> 'Royal Purple'	rödbladig perukbuske
150	<i>Crocus chrysanthus</i> 'Advance'	bägarkrokus
1	<i>Fagus sylvatica</i> 'Purpurea Pendula'	hängblodbok
59	<i>Fargesia murielae</i> 'Simba'	bergbambu
10	<i>Fargesia nitida</i> 'Jiuzhaigou 1'	glansbambu
100	<i>Galanthus nivalis</i>	snödroppe
12	<i>Helianthus salicifolius</i>	skobandssolros
15	<i>Hosta fortunei</i> 'Patriot'	blomsterfunkia

Antal	Vetenskapligt namn	Svenskt namn
15	<i>Hosta</i> Trädgårdsfunkia-Gruppen 'Guacamole'	trädgårdsfunkia
4	<i>Hydrangea paniculata</i> 'Limelight'	syrenhortensia
5	<i>Hydrangea serrata</i> 'Blue Bird'	purpurhortensia
2	<i>Lonicera caprifolium</i>	kaprifol
2	<i>Lonicera periclymenum</i> 'Serotina'	kaprifol
18	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	stutbräken
4	<i>Miscanthus sinensis</i> 'Gracillimus'	glansmiskantus
4	<i>Miscanthus sinensis</i> 'Malepartus'	glansmiskantus
50	<i>Narcissus poeticus</i> 'Albus Plenus'	fyldd pingstlilja
60	<i>Pachysandra terminalis</i> 'Green Carpet'	skugggröna
14	<i>Prunus laurocerasus</i> 'Mano'	lagerhägg
100	<i>Puschkinia scilloides</i> 'Alba'	vit porsinshyacint
100	<i>Scilla siberica</i>	blåstjärna
57	<i>Vinca minor</i>	vintergröna

BILAGA 4

MATERIAL & UTFÖRANDE

Texten som följer ska ses som ett komplement till planerna och ska förtydliga idéerna med gestaltungsförslaget. Följande material finns utmärkt på illustrationsplanen.

Balansbana (*experimentrum, sinnenas rum och upptäckarrum*)

Träkubb för balansering och lek, placeras så att barn lätt kan kliva mellan dem. Träkubben ska vara av två storlekar, 20 cm och 30 cm i diameter. Höjden ska variera mellan ca 15-25 cm ovan mark.

Barkflis (*experimentrum och upptäckarrum*)

På marken där varken plattor eller gräs finns, där läggs barkflis (alternativt träflis) för att ytan inte ska bli gyttjig. Det bör fyllas på med bark med jämna mellanrum.

Bord (*sinnenas rum*)

Barnanpassade, runda trä bord med fasta bänkar placeras fritt inom den föreslagna ytan.

Cykelställ (*välkomstrum*)

Monteras på föreslagen yta enligt planteringsplan.

Häck (*miljörum och piazza*)

Häckpartier med avenbok ska inte beskäras i toppskottet innan de nått önskad sluthöjd 120 cm. Däremot kan man klippa häckplantorna på sidorna för att uppnå täthet och önskad bredd. Under uppbyggnadsperioden bör toppskottet bindas upp mot stöd i bambu eller liknande.

Odlingsyta (*miljörum och sinnenas rum*)

Träkubb eller s k stående stock av obehandlad kärnvod (ek eller furu) med ca 12-15 cm i diameter används som avgränsning för odlingsytan på den föreslagna ytan (alternativt kan tryckimpregnerat rundvirke användas). Odlingsytan täcks invändigt med fiberduk för att hålla jorden på plats.

Pergola (*ateljé och välkomstrum*)

Pergolan består av en stolpe från vilken tre vajrar sträcker över ytan och fästs i stolparna till det utskjutande taket i *ateljén* respektive husväggen i *välkomstrummet*. Kaprifol ska växa upp mot pergolorna.

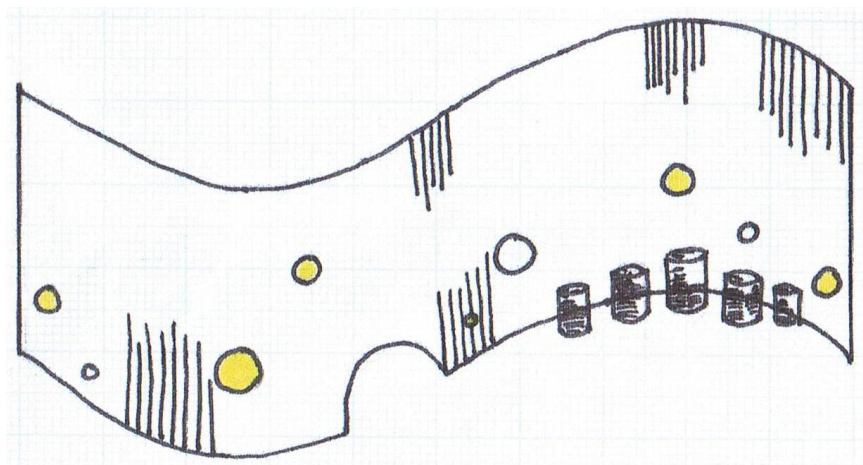
Plank (*sinnenas rum och upptäckarrum*)

Det S-formade planket som tjänar som avdelare mellan två "rum" ska vara 160 cm högt och ca 4,6 m långt. Bågarna är ca 1 m djupa från tänkt mittlinje mellan ändarna (se översikt sid 47). Planket ska byggas mellan gjutna stolpar. På sidan mot *sinnenas rum* ska det vara grålaserat eller behandlat med järnsulfat som på sikt ger en grånad yta samt rötskydd. På andra sidan mot *upptäcktsrummet* ska

planket vara målat i orange färg. I planket ska "titthål" sågas upp och i en del av hålen i planket fästs guldfärgade plexiglas skivor som beskrivits under rubriken "Gestaltningsskiss". Träkubb av samma slag som används till *balansbanan* ska placeras på angiven yta intill planket och fungera som trampsteg för att nå upp till de högt placerat titthål.

I marknivå ska det tas upp ett större hål (kryphål) för att barn ska kunna krypa genom till andra sidan planket. Kryphålet ska vara i form av en halvcirkel, 40 cm högt och minst 65 cm brett i marknivå.

Översiktsskiss s-plank

Planteringsytor (*miljörum och piazza*)

- ytor för nyplantering av prydnadsbuskar och gräs av angiven kvalitet bör ha ett djup av minst 50 cm och vara ca 50 cm breda.
- ytor för nyplantering av träd (*Fagus sylvatica* 'Purpurea Pendula') bör vara minst 50 cm bred och 50 cm djup.
- ytor för nyplantering av avenbokshäck ska vara ca 40 cm djupa och ca 40 cm breda. (*Carpinus betulus*)
- ytor för nyplantering av klätterväxter ska vara ca 40 cm djupa och ca 40 cm breda.

För plantor i krukkvalitet, sätts de lika djupt som de stått i krukorna. Vid nyplantering blanda upp en del befintlig med två delar planteringsjord av god kvalitet. Vattna rotklump/kruka innan plantering samt under etableringstiden (1-2 år).

Regnbågsplank

Placering av regnbågsplank mittemot ateljén, enligt plan. Plank i halvcirkel, 70 cm som högst och 3 m långt. Den byggs dubbelsidigt och målas i "regnbågens färger" på båda sidor.

Sandlåda (*experimentrum*)

I samband med att den nya sandlådan byggs, byts också den nuvarande sanden ut mot ny tvättad "baksand". Använd ej den från befintliga sandlådor. Träkubb eller s k stående stock av obehandlad kärnved (ek eller furu) med ca 15 cm i diameter används som kant för sandlådan på den föreslagna ytan

(alternativt kan tryckimpregnerat rundvirke användas). Träkubben ska ha en diameter på ca 15 cm och vara 50 cm lång varav 30 cm grävs ned för att få stabilitet.

Sittbänkar (*experimentrum och miljörum*)

Valfri modell kan placeras på föreslagen yta enligt plan.

"Stolpskog"

"Skogen" av stolpar ska bestå av 2 m rundbarkat virke av gran/furu (alternativt tryckimpregnerat rundvirke). Ena sidan av stolparna målas på längden i orange färg och andra sidan målas blå.

Vatten (*experimentrum*)

En låg/grund trätunna (alternativt valfritt fat/behållare) med en diameter på ca 60 cm för vatten placeras enligt plan i anslutning till sandlådan.

BILAGA 5

ENKÄT

Frågor kring utemiljön

A. Vad skulle ni säga är de tre viktigaste behoven som er utemiljö ska uppfylla?

Helikoptern (syskonavdelning):

Olika rum som stimulerar till lek och upptäckter.

Barnen ska lockas till gården och tycka att det är intressant

Stimulera till rörelse

Växter och bärbuskar som avlöser varandra och ger bär när någon är här. (Vi har stängt juni-mitten av augusti)

Såpbubblan (småbarnsavdelning):

Utemiljön ska utmana hela kroppen - Alla sinnen (t.ex. vara estetiskt tilltalande) – Fysiskt

Säkerheten är viktig – Det ska kännas tryggt att vistas på gården – Den ska tåla att vi är i den också!

Det ska kännas roligt att komma in/ut i vår utemiljö. Den ska väcka nyfikenheten.

B. Vilken är den främsta aktivitet som barnen utför utomhus i respektive åldersgrupp?

1-2 År:

Vi undersöker mycket små, små saker utomhus; nyckelpigor t.ex.

Sandlådan: Barnen är aktiva med spannar och småbilar. Kanten fungerar som balansutmaning.

Vattenkaret: Här samlas barnen mycket i alla årstider. Man hämtar vatten, undersöker snö och is, ibland gegga o.s.v.

Rutschkanan är lagom stor för de yngsta.

Vagnarna är populära, liksom cyklarna

Buskarna är roliga att gå i – De fungerar som tunnlar och är rofyllda.

Det är bra att ha soffan under taket. Mycket mysigt att läsa i den (skydd för regn och sol)

3-5 År:

Barnen tycker om att hitta vrår och olika kojor i växtligheten. De gillar magiska ställen! Rollekar + fantasilekar. Klättra! Gömma sig! Fysiska utmaningar! Gör gärna lekar av olika slag som kräver yta. Sandlådan lockar liksom cyklarna.

Frågor kring utemiljön, fortsättning

C. Om vi kallar ytan med pilkojan och entrén för baksida och ytan med sandlådor och park för framsida. Vilken del av tomten används mest?

Framsidan!

Såpbubblan: Ibland har vi varit på baksidan för att besöka komposten med maskarna samt för att fira barns födelsedagar. Det är spännande att gå dit!

Är det olika för olika åldrar?

Nej. (Syskonavdelningen använder dock den stora parken en hel del också)

D. Har ni något övrigt att tillägga?

Det hade varit bra med något ytterligare ställe med skugga... t.ex. en pergola med växtlighet över ena sandlådan. "Rum i rummet" försöker vi sträva efter inomhus. Detta hade varit bra även i vår utemiljö.

Träden är viktiga!

Växterna måste vara giftfria.

Il bambino ha la realtà e la fantasia

cento lingue la scienza e l'imm

cento mani il cielo e la terra

cento pensieri la ragione e

cento modi di pensare il sogno

di giocare e di parlare sono cose

cento sempre cento

